זון אויפגאנג — 8.24
זון אונטערגאנג — 4.49

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבליירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

אידישע וואכרן
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער:
אממייסטן קלאר און קילער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 21, No. 8. Winnipeg, Monday Jan. 12, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מאנטאג, כ׳ טבת, תרצ״א.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY JAN 30 1931

נייטן שטראוס געשטארבן נעכטן פרי

איז געבארן געווארן אין יאר 1848 אין דייטשלאנד

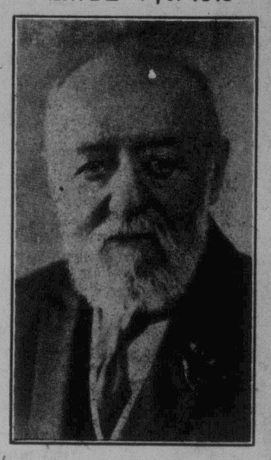

נייטן שטראוס

נייטן שטראוס איז געבארן געווארן אין ארלענגערן, דייטשלאנד, אין יאר 1848. דער עוועטער זון פון לאזאר שטראוס. אין יאר 1854 איז ער געקומען מיט זיינע עלטערן קיין אמעריקע. און זיי האבן דאן באזעצט אין פאלאבאטאס. שפעטער האט ער דורכגעמאכט א ביזנעס קאלערדזש און האט אריינגעגאפלט זיין טאטן אין גאנ׳ שעפט.

1893 איז ער באשטימט געווארן קאמיסאנער פון ניו־יארק. אין 1894 איז ער נאמינירט געווארן פאר מעיאר פון ניו־יארק, אבער ער האט זיך אפגעזאגט פון דער נאמינאציע.

אין 1898 איז ער באשטימט געווארן פרעזידענט פון געזונטהייט בייראָ פון ניו־יארק, און אין דעם אמט האט ער אנגע־פאנגען זיין היסטאָרישן קאמף קעגן קינ־דער שטערבלאכקייט, דורך ריינע מילך. ער האט אויף זיין איינענעם חשבון גע־עפנט מילך סטאנציעס אין די ארימע גע־גענטן פון ניו־יארק, וואס האט אים אפגע־קאסט א פארמעגן.

אין דער צייט פון דער גרויסער חילף ארבעט ער געוויסע א מוסטער פון בריוב־הארצקייט, — ער האט געגעבן רייזיקע סר־מען מיט א פרייער האנט. איינע פון זיינע לעצטע גרויסע ארבעטן איז געווען דער איופבוי פון נתן און לינא געזונטהייט צענטער אין ירושלים, — אן אינסטיטו־ציע אפן פאר אלע נאציאנאליטעטן.

——(::)——

אראבער פאדערן בא־גנאדיקונג פון צפת׳ער פאנראמשטשיקעס

ירושלים, יאנוו. 11 (איטא).— די אראַ־בישע עקזעקוטיווע באריכטעט, אז חוג־דערט אראבישע פאמיליעס פון צפת׳ מיט זייערע ווייבער און קינדער, זיינען אויפן וועג קיין ירושלים צו אפעלירן צום היי־קאמישענער, ער זאל באנגאדיקן אלע אראבישע פאראורטייל־ס. ווי ער האט באנגאדיקט די פיר אלטע אראבער וואס האבן זיך באסטייליקט אין די ראיאטן אין 1929.

מאונט כרמל קליניק דערווייל די־רעקטאראט פאר׳ן נייעם יאר

א גרויסער עולם פון ביישטייערער און פריינט האבן אנגעפילט דעם זאל פון מאונט כרמל קליניק לעצטן אונטג. צו הערן דעם יערלאכן באריכט און צו באַ־טייליקן זיך אין די וואלן פאר א נייעם דירעקטאראט און באמטע פאר׳ן יאר 1931.

דר. ב. דזש. גינזבורג, דער פרעזידענט פון דער אינסטיטוציע, האט אפגעגעבן א באריכט פאר׳ן פארגאנגענעם יאר, וואס האט געצייגט אויף גוטן פארשריט. ער האט באזונדערס געלויבט די ארבעט פון די פרויען, יונגע פרויען און מיידלאך פאר דער אינסטיטוציע.

אן אינטערעסאנטער באריכט איז אפ־געגעבן געווארן פון דר. י. פערלמאן, פארזיצער פון׳ם מעדיצינישן פערסאנאל. צווישן אנדערש האט ער דערקלערט, אז פון 80 פראצענט פון די פאצי־ענטן וואס באזוכן די קליניק פארדינען די הילף וואס ווערט זיי געגעבן. ער האט אויך געלויבט די גוטע ארבעט פון דעם מעדיצינישן פערסאנאל און האט אויסגע־דריקט די איבערצייגונג, אז די קליניק אנטוויקלט זיך אין א שפיטאל.

די פרויען נעסט ביי דער פארזאמלונג האבן צוגעזאגט די מיטהילף פון זייערע

באַרימטער פילאנטראָפּ גע־שטארבן פון הארץ קראנק־הייט אין עלטער פון 83 יאר

איז געווען לעצטער פון די דריי באַרימטע שטראוס ברידער. — האט זיך געמאכט באַרימט מיט זיינע פילאנטראָפּישע טע־טיקייטן צווישן אידן און ניט־אידן

ניו־יארק, יאנוו. 12.— נייטן שטראוס, דער פאטריארך פון אמעריקאנער אידי־טום און דער פרינץ פון פילאנטראָפּן, איז דא נעכטן פרי געשטארבן פון הארץ־קראנקהייט אין האטעל סס. רעמא, אין עלטער פון 83 יאר. ער איז געווען קראנק ארום צוויי וואכן צייט.

ביי זיין טויטן בעט זיינען געווען זיין זון נייטן שטראוס דער יונגער און זיין טאכטער מרס. אויריווין לעהמאן, פרוי פון ריכטער לעהמאן פון הויכן גערי־כט. זיין צווייטער זון, יו גרענד שטראוס, איז איצט אין פאריז. זיין פרוי, לינא שטראוס, איז געשטארבן מאי 4ט, 1930. אין איר טויט האט שווער געווירקט אויפ׳ן שוואכן גע־זונט פון נייטן שטראוס.

נייטן שטראוס איז געווען דער לעצטער פון די דריי באַרימטע שטראוס ברידער. זיין ברודער אויגוסט, גרינדער פון דער ריזיקער מייסי דעפארטמענטאל סטאָר, איז אומגעקומען מיט זיין פרוי אויפ׳ן „טיטאניק״ אין יאר 1912. זיין ברודער אסקאר, געווען אמעריקאנער אמבאַ־סאדאר אין טערקיי און קאמערע פון שטראוס טאר אין רוזוועלטס אדמיניסטראציע איז

קאלינין לייקנט באהויפטונג, אז סאָ־וועט רוסלאנד „שיט אראָפּ״ אירע סחורות אויפ׳ן וועלט־מארק

מאסקווע, יאנוו. 12. — עס איז ניט מער ווי א בלבול פון די אויסלענדישע שונאים, מיט׳ן צוועק צו ווארפן זאמד אין די אויגן פון די אובזערוידענע ארבעטער, די קלאגע וואס ווערט געמאכט קעגן סאָ־וועטן אראבאנד, אז ער „שיט אראָפּ״ זיי־נע סחורות אויפ׳ן וועלט מארק, — איז געווען די דערקלערונג פון מיכאאיל קאַ־לינין, פרעזידענט פון סאָוועט רוסלאנד, ביי דער לעצטער זיצונג פונ׳ם צ. ק. פון דער קאמונסטישער פארטיי.

די קאפיטאליסטן, האט ער נעזאגט, זוכן צו פארענטפערן דעם איצטיקן קריי־זיס, ווארפענדיק די שולד אויפ׳ן סאָוועטן פארבאנד. ער האט געגעבן די קאפיטאַ־ליסטן אן עצה, ווי אזוי צו לייזן דאס קריי־זיס פראבלעם: זיי זאלן אוועקגעבן די ארבעטער 80 ביז 90 פראצענט פון אלע סחורות וואס וועלן פארזיצרט ווערן פון יאנואר 1ט אן, און דאן וועט ווערן אויס איבערפלוס פון סחורה און א מאנגל אין ארבעטער הענט.

„אונזערע שונאים זוכן צו באצייכענען ווי צוואנג ארבעט אונזער ערשטע, נאך קליינע דערגרייכונגען אין דער דיסטריבו־ציע פון ארבעטס קראפט״, — האט מ. קאלינין געזאגט.— „אנשטאט צו באשול־דיקן דעם סאָוועט, פארבאנד פאר׳ן קריזיס, האבן די קאפיטאליסטן נערארפט אונטער־

טויזנטער אידישע יונ־געלייט קרינן אייזנבאן ארבעט

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך „איטא״)

מאסקווע, יאנוו. 11 (איטא). — דער קאמזעט אנאנסירט, אז אראנזשמענטס זיינען געמאכט געווארן פאר דריי טויזנט אידישע בחורים׳לאך אין עלטער פון 15 ביז 18 יאר אריינצוטרעטן אין די ספעצי־עלע אייזנבאן שולן, וואו זיי וועלן גע־לערנט ווערן די פארשיידע צווייגן פון אייזנבאן ארבעט.

אנדערע צען טויזנט אידישע איינגלאך זיינען באשטימט געווארן אין פארשיידע־נע פראפעסיאנעלע שולן אונטער דער רעגירונגס אויפזיכט. די דאזיקע איינגלאך זיינען אויסגעקליבן דורך די אידי־שע שטעטלאך אין אוקראינע און ווייס־רוסלאנד, און אויף פון סמאלענסקער קרייז

——(::)——

פוטער פראָדוקציע צע־וואקסט זיך אין קאנאדע

אטאוואַ, אנט., יאנוו. 12.— „קאנאדע וועט אין די קומענדיקע צוויי יאר פראָ־דוצירן איינגאנצן דעם פוטער וואס איז נו־טיק פאר איר בעבריוך און די פראגע פון אימפאָרטירן פוטער פון ניו־זעלאנד און אוסטראליע וועט דאמאלסט ניט מער פארנעמען דעם ערשטן פלאץ אין דער קא־נאדער מילכיקס אינדוסטריע״. — די דאָ־זיקע דערקלערונג האט דאָ געמאכט דר. דזש. א. רודיק, דייריי קאמישענער.

דר. רודיק האט דערקלערט, אז דער גידערייקער פרייז אויף תבואה האט גע־האט א גרויסע ווירקונג אויף דער פוטער פראָדוקציע אין קאנאדע. דער מילדער וועט־טער, אין פארלייף פון די לעצטע צוויי מאנאטן, אין דער נידערייקער פרייז אויף פאשע, האבן דערמוטיקט די פארמערס צו האלטן זייערע מעלקפריקע בהמות שפעטער דיקע יארן, ניט אכסנדיק אויף דעם ניד־ריקן פרייז וואס דער פוטער ברייננט אריין. די פוטער און קעז פראָדוקציע האט זיך לעצטן מאנאט, דערפאר, פארצווייי־פאכט אין פארגלייך מיט דעם זעלבן מאנאט אין 1929.

אין פארלייף פון לעצטן יאר איז מער מיט צען מיליאן פונט קרימערי פוטער פראָדוצירט געווארן אין קאנאדע, ווי אין יאר 1929. פאר דעם זעלבן יאר האט קאַ־נאדע אימפאָרטירט, ארום דרייסיק מיליאן פונט פוטער.

זוכן זייערע איינענע סיסטעמען״.

מ. קאלינין האט דערקלערט, אז סאָ־וועט רוסלאנד „שיט ניט אראָפּ״ אירע סחורות אויפ׳ן וועלט מארק, און ער קויפט אין אויסלאנד פונקט אזוי־ווייל אין פארקויפט. לעצטן יאר האט סאָוו. רוס־לאנד עקספארטירט סחורה אויף 900 מי־ליאן רובל, און האט אויף אימפאָרטירט אזוי־פיל.

——(::)——

נייעס בקיצור

אז די באשטימונג פונ׳ם גאווערנאר דזשיענעראל פאר אווסטראליע איז ניט דורכגעפירט געווארן קאנסטיטוציאנעל, ווייל דער בריטישער קאביינעט האט נאך זי ניט גוטגעהייסן, איז דו מיינונג ארויס־געזאגט פון אייניקע באוואוסטע יוריסטן אין אווסטראליע.

* * *

די גאנצע אינדזישע ארמיי, איינשליסנ־דיק די אפיצערן, וועט באשטיין פון אינ־דער, לויט דעם נייעם האוס רול פאָלן, — האט אנאנסירט דזש. ה. טאמאס, סעקרע־טאר פאר די דאמיניאנס.

* * *

די רייבונגען אין דער בריטישער טעק־סטיל אינדוסטריע, האט מען מורא, קאנען פירן צו א לאקאוט פון א מיליאן ארבע־טער אין משך פון דער וואך.

* * *

צוויי באוואפנטע באנדיטן האבן באַ־רויבט א באנק אף טאראנטא אפטיילונג 12.45 נ. מ. פרייטאג, אין קאלגארי, אנט־לויפנדיק מיט 750 דאלאר אין מזומן. איי־נער פון די צוויי פארדעכטיקט אין דער רויבעריי אין נעבאפט געווארן, בעת דעם צווייטן איז געלונגען צו אנטלויפן.

* * *

מיט א באנייטן אגרימענט צווישן פאר־טרעטער פון דער סי. פי. אר. און דער בראדערהוד פון אייזנבאן ארבעטער (טריינמען) וועלן זיי (די טריינמען און יאדרמען) ארבעטן קורצערע שטונדן, כדי צו מאכן פלאץ פאר ארבעט פאר נאך 500 מענשן.

דער דאזיקער אגרימענט איז גילטיק פאר דעם שטח מזרח פון פארט ווייליאם ביז סט. דזשאנס נ. ב.

——(::)——

טשאפלינס נע׳נט׳ע פרוי באר׳ויבט

ניויארק, יאנוואר 9. — ליטא „גרעט טשאפלין״, טשארלי טשאפלינ׳ס גע׳נט׳ע פרוי איז נעכטן געקידנעפט געווארן פון פיר מענער ביים בראנקס טעאטער.

די פיר רויבער זיינען אין איר אור־טאמאביל אפגעפארן איבער א מייל און נאכדעם ווי זיי האבן אוועקגערויבט איר צירונג אינ׳ם ווערט פון $16,900 זיינען זיי פארשוואונדן געווארן אין איר אוטאָ־מאביל איבערלאזנדיק זי אויף דער גאס.

„פארווערטס״ גיט אויף זיין ענגלישע „פירזש״

ניו־יארק, יאנוו. 11 (איטא).— דער „פארווערטס״, וועלכער פירט שוין אן פאר יארן אן ענגלישע אפטיילונג ווערן זונטאג, שטעלט אפ די דאזיקע אפטיי־לונג פון קומענדיקן זונטאג אן.

(ווען די צייטונג האט איינגעפירט די אפטיילונג מיט אייניקע יארן צוריק האט זי געפלאגט צו פארגרעסערן זי אין ווייטן, בין די גאנצע צייטונג זאל פארוואנדלט ווערן אין אן ענגלישער. פאר א געוויסער צייט האט דער „פאר־ווערטס״ שוין געהאט אפילו אן ענג־לישע אפטיילונג יעדן טאג).

ארבעטער ווילן ניט גיין צו באנקעט, ווייל מען דארף טראגן „דרעס סוטס״

לאנדאן, יאנוו. 8. — וואלטער עילס, ארבעטער רעפוטאט, האט זיך אפגעזאגט פון אנצונעמען אן איינלאדונג צו א באנקעט פון צווייעלע אינזשענערן, דער־פאר וואס מען האט פארלאנגט מען זאל קומען זענעקליידעט פארמאל, אין „דרעס־סוטס״.

א צווייטער ארבעטער דעפוטאט, ד. דזש. וואגען, וועלכער האט לכתחילה גע־האט אנגענומען די איינלאדונג, האט איצט אויך חרטה געהאט, אויס סימפא־טיע צו זיין חבר, — סייד זיי זאלן יענעם דערלויבן צו קומען צום באנקעט אין א געוויינלאכן אנצוג. „ביים קעניג מאכט מען אן אויסנאם פאר די ארבע־טער דעפוטאטן, פארוואס זשע זאלט איר עס אויך ניט טאן?״ — פרעגט עד ר׳ אראנזשירער פונ׳ם באנקעט.

טראגישע פאסירונג מיט ארבעטסלאזן אידן אין ניו־יארק

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך „איטא״)

ניו־יארק, יאנוו. 11 (איטא). — הערי דרוקער, 31 יאר אלט, א שיף „קאטער״, געטריבן צו פארצוויפלונג פון ארבעטס־לאזיקייט, האט דערשטיקט זיין 25־יאר־יקע פרוי אויף טויט, און דאן האט ער גע־פרואווט טויטן זיינע 2 קינדער, א 5־יאָ־ריקער צווילינג, און זיך אליין, אנפילל־דיק דעם צימער מיט גאז.

דרוקערס לאגע איז א קריטישע. די 2 קינדער וועלן געזונט ווערן.

——(::)——

סאָוועטיש שלום־עליכם בילד אין אוקראינער טעמפּל

אונטער אויפזיכט פון דער אינדוסט־ריעלער נאדל פאך יוניאן, וועט היינ־טיקן פרייטאג דעם 16ט יאנואר געוויזן ווערן א מואווי בילד, „דורך טרערן״, פון שלום עליכם. דאס בילד וועט געוויזן ווערן אין אוקראינער ליי־באר טעמפל (פרישארד און מעקגרע־גאר) פונקט 8.30 אין אונטג.

„דורך טרערן״, איז פראָדוצירט גע־ווארן אין סאָוועטן רוסלאנד. אין דעם בילד ווערט אפגעשפיגלט א שטיק פון דעם אידישן לעבן אין די צארישע צייט־טען.

שווערע אויסזיכטן פאר די אידן פון איראָפּע, ווערט באריכטעט

לאנדאן, יאנוו. 12 (איטא).— א טונקל בילד פון דעם וואס די מזרח אייראָפּייאר־שע אידן דאן צו דערווארטן דאס יאר, איז געשילדערט געווארן פון דזשייוויקב ריטש, סעקרעטאר פון דער דזשאינט פאר „פאונדיישאן״ וועט האבן א זיצונג אין לאנדאן ביים סוף פון דעם חודש.

——(::)——

נוירס פארלירט לעבן רעטנדיק פאציענטן פון שריפה

פאריז, יאנוו. 11.— טערעזא אגוסטא, א קאטוליישע נאנע, א נוירס אין׳ם קאטוי־לישן שפיטאל אין פלוריליעס אביראבס, א שטעטל ניט ווייט פון פאריז, האט באַ־צאלט מיט איר לעבן, אין א פארזוך צו רעטן די פאציענטן פון דעם ברענענדיקן שפיטאל.

ווען די פלאמען האבן פלוצלונג ארום־נעכאפט דעם אונטערשטן שטאק פון דער נעבייודע און האבן אנגעשניטן דעם וועג צו אנטלויפן דורך די טרעפ, האט טערעזא אגוסטא געמאכט א שטריק פון עלטאכע לייליכטער, און זי האט זיך מיט דעם ארונ־טערגעלאזט, כדי צו קאנען ארויסרופן די פייער ברינגאדע. זי האט אבער איר ציל ניט דערגרייכט, ווייל זי האט זיך אנגע־הויבן צו שטיקן פון דעם געדיכטן רויך, וואס האט איר נעמאכט צו פארלירן דעם קאנטראל. זי איז ארונטערגעפאלן און זיך איבערגעבראכן דעם נאקן, און איז באלד געשטארבן.

א צווייטער נוירס איז געשטארבן פון הארץ אטאקע. בלויז א דאנק די ארומיקע שכנים, וועלכע האבן ארויסגערופן די פייערלעשער, האט זיך איינגעגעבן צו רע־טען אלע פאציענטן און איינלעשן די שריפה.

ווייניפעג ביטש און דערבייאיקע רע־זאָרטן שוין באלויכטן מיט עלעקטריק

ווייניפעג ביטש איז שוין לעצטן שבת געווען באלויכטן מיט עלעקטריק. דאס ראט־הויז, די פאליציי סטאנציע און אנ־דערע געזעלשאפטלאכע געבידעס פון דעם דאזיקן גרעסטן זומער־רעזאָרט אין מערב קאנאדע האבן לעצטן שבת צום ערשטן מאל פארוואנדלט זייערע קראַאסין לאמפן, קרינגדיק עלעקטרישע באלייכטונג פון דער „פראָווינשל היידראָ״, וואס איז אהין צוגעפירט געווארן פון סעלקירק.

די עלעקטרישע באלייכטונג קריגן אויך די דערבייאיקע רעזאָרטן. — וווהייטוואלד און פאַנימא, פון איין זייט, און באודערי פארק, סענדי הוק, נימלי און לאנג ביטש פון דער צווייטער זייט.

זוי מעיאר הוירסט, פון ווייניפעג ביטש, אידישער פאונדיישאן. אין וועלכער די איקא איז א שותף מיט דער דזשאינט, האט ער דעריציילט, אז זי האלט אויס אין מזרח אייראָפּע 747 לייקאסעס, מיט אן אומעמ׳ן פון 15 מיליאן דאלאר א יאר. די „פאונדיישאן״ וועט האבן א זיצונג אין לאנדאן ביים סוף פון דעם חודש.

——(::)——

„פאָרווערטס״ גיט אויף זיין ענגלישע „פירזש״

ניו־יארק, יאנוו. 11 (איטא).— דער „פארווערטס״, וועלכער פירט שוין אן פאר יארן אן ענגלישע אפטיילונג ווערן זונטאג, שטעלט אפ די דאזיקע אפטיי־לונג פון קומענדיקן זונטאג אן.

(ווען די צייטונג האט איינגעפירט די אפטיילונג מיט אייניקע יארן צוריק האט זי געפלאגט צו פארגרעסערן זי אין ווייטן, בין די גאנצע צייטונג זאל פארוואנדלט ווערן אין אן ענגלישער. פאר א געוויסער צייט האט דער „פאר־ווערטס״ שוין געהאט אפילו אן ענג־לישע אפטיילונג יעדן טאג).

ארבעטער ווילן ניט גיין צו באנקעט, ווייל מען דארף טראגן „דרעס סוטס״

לאנדאן, יאנוו. 8. — וואלטער עילס, ארבעטער רעפוטאט, האט זיך אפגעזאגט פון אנצונעמען אן איינלאדונג צו א באנקעט פון צווייעלע אינזשענערן, דער־פאר וואס מען האט פארלאנגט מען זאל קומען זענעקליידעט פארמאל, אין „דרעס־סוטס״.

א צווייטער ארבעטער דעפוטאט, ד. דזש. וואגען, וועלכער האט לכתחילה גע־האט אנגענומען די איינלאדונג, האט איצט אויך חרטה געהאט, אויס סימפא־טיע צו זיין חבר, — סייד זיי זאלן יענעם דערלויבן צו קומען צום באנקעט אין א געוויינלאכן אנצוג. „ביים קעניג מאכט מען אן אויסנאם פאר די ארבע־טער דעפוטאטן, פארוואס זשע זאלט איר עס אויך ניט טאן?״ — פרעגט עד ר׳ אראנזשירער פונ׳ם באנקעט.

אנב - אורחא

פון מארק

דער קהלה פלאן

דער תנ״ך דערציילט:

ווען שמואל איז אלט געווארן, זיינען געקומען די זקנים פון ישראל און האבן אים געזאגט:

„אט, דו ביסט אלט און דיינע קינדער גייען ניט אין דיינע וועגן, טא גיב אונז א קעניג וואס זאל אונז פירן, ווי ביי אלע פעלקער״.

שמואל׳ן האט דאס פארדראסן, אבער גאט האט אים געזאגט:

״ניט דיך האבן זיי פאר׳מיאוס׳ט, נאר מיך ווילן זיי דאס ניט פאר זייער קע־ניג . . . דערפיל זייער פארלאנג, אבער פריער ווארן זיי, וואס א קעניג מיינט״.

און שמואל האט פאר׳ן פאלק געשיל־דערט, ווי דער קעניג וועט צונעמען זייע־רע זין און טעכטער פאר קנעכט און דינסטן, ווי ער וועט פארכאפן זייערע פעלדער און וויינגערטנער, און ווי ער וועט זיי אליין מאכן פאר זיינע שקלאפן.

די אידן האבן אבער דוקא געוואלט האבן א קעניג, און איך שטעל זיך פאר, אז זיי האבן א סך מאל אין זייער גע־שיכטע דערנאך חרטה געהאט.

יערנפאלס, דער תנ״ך דערציילט די געשיכטע אין אזא טאן, אז ס׳איז אויסער ספק, אז דער שרייבער האט ניט סימפא־טיזירט מיט דער קעניגלאכער אוואנטיר־רע.

* * *

אונזערע אידישע „זקנים״ פון ווייניפעג פארלאנגען איצט אויך א מארגרעניזירט „קעניג״ פאר דער אידישער קהלה פון שטאט, צו מאכן א סוף צו דער אנארכיע וואס הערשט אין אונזער קהל׳שן לעבן.

״מיר מוזן אויסוואָרצלען דאס שלעכטס פון צווישן אונז״, — אזוי אין ערך האט געזאגט דער פארזיצער פונ׳ם איצט שוין באריטן פופצעניער קאמיטעט״, אין זיין עפנטלאכן באריכט. „א קהלה פון, קיין ערן־הרע, 20 טויזנט נפשות, איז גרויס, ווי א סך שטעט פון מערב קאנאדע, וואס פארמאגן זייערע איינענע שטאט־ראטן, פייער־ברינגאדעס, פאליציי און א. וו.״

מיר דארפן, הייסט עס, פרובירן אויס־גלייכן זיך מיט אונזערע שכנים, אין די ראטן פון די באגרעניצונגען און וועלכע מיר געפינען זיך. מיר דארפן אונזערע קהל׳שע טעטיקייטן אנפירן מיט א סדר.

מיר ליידן הויפטזאכלאך פון מאנגל פון אוטוריטעט, און מען דארף שאפן די דאזיקע אוטוריטעט — אין דער פארם פון א — רוסט עס, ווי איך ווילט: פאר־לאמענט, ועד־העיר, קהלה פארוואלטונג, — וואס זאל האלטן אז אויג אויף אלע אונזערע קהל׳שע טעטיקייטן.

דאס איז, הייסט עס, א דעמאָקראטישן „קעניג״, אן אווטאריטעט, אויסגעקליבן פונ׳ם פאלק אליין.

* * *

אין דער אמת׳ן גייט דער פלאן א סך ווייטער, ווי אויסגלייכן די אידן מיט די „שכנות׳דיקע פעלקער״.

ווייל ביי די אומות העולם איז דאך באמת ניטא קיין רעגירונג (אויסער אין די לענדער וואו עס הערשן דיקטאטורן), וועט זיי אליין מאכן פאר זיינע שקלאפן.

די אידן האבן אבער דוקא געוואלט האבן א קעניג, און, איך שטעל זיך פאר, אז זיי האבן א סך מאל אין זייער גע־שיכטע דערנאך חרטה געהאט.

יערנפאלס, דער תנ״ך דערציילט די געשיכטע אין אזא טאן, אז ס׳איז אויסער ספק, אז דער שרייבער האט ניט סימפא־טיזירט מיט דער קעניגלאכער אוואנטיר־רע.

* * *

אונזערע אידישע „זקנים״ פון ווייניפעג פארלאנגען איצט אויך א מארגרעניזירט „קעניג״ פאר דער אידישער קהלה פון שטאט, צו מאכן א סוף צו דער אנארכיע וואס הערשט אין אונזער קהל׳שן לעבן.

״מיר מוזן אויסוואָרצלען דאס שלעכטס פון צווישן אונז״, — אזוי אין ערך האט געזאגט דער פארזיצער פונ׳ם איצט שוין באריטן פופצעניער קאמיטעט״, אין זיין עפנטלאכן באריכט. „א קהלה פון, קיין ערן־הרע, 20 טויזנט נפשות, איז גרויס, ווי א סך שטעט פון מערב קאנאדע, וואס פארמאגן זייערע איינענע שטאט־ראטן, פייער־ברינגאדעס, פאליציי און א. וו.״

מיר דארפן, הייסט עס, פרובירן אויס־גלייכן זיך מיט אונזערע שכנים, אין די ראטן פון די באגרעניצונגען און עולכע מיר געפינען זיך. מיר דארפן אונזערע קהל׳שע טעטיקייטן אנפירן מיט א סדר.

מיר ליידן הויפטזאכלאך פון מאנגל פון אווטאריטעט, און מען דארף שאפן די דאזיקע אווטא

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

פונ׳ם אידישן לעבן אין בעלגיע

(ספּעציעל פאר ד. א. וו. דורך "איטא") פון י. פוס

דער כסדר׳דיקער צושטראָם פון מזרח־אייראָפּייאישע אידן קיין בעלגיע און באַ־אונ׳ן צוליב דעם טעם אנטוויקלען זיך די זונדער אין דער "בריליאנטן־שטאָט" אנט־ווערפן, האָט זיך אין די לעצטע פאָר חד־שים כמעט אין גאַנצן אָפּגעשטעלט. צור־ליב־דער איצטיקן קריזיס אין דער בראַנ־זשע, אין דעם דיאַמאַנט פאַך באַמערקט זיך זיט עטלאַכע וואָכן באַ אַדייטנדיקע רעעמיגראַציע פון אידן אין זייערע אַלטע הייסען.

דער איצטיקער קריזיס אין דיאַמאַנט־פאַך דויערט איינגעטלאַך שוין איבער אַ יאָר צייט — זייט דעם ערשטן קראַך אין דער וואָל סטריט״. זייט דיאַמאַלסט איז די ווערט פון דיאַמאַנטן געפאַלן ביז אויף 50 פּראָצ., — און דאָס האָט פאַראורזאַכט אַ גוואַלדיקע פּאַניק צווישן די הינע דיאַמאַנ־טען סוחרים און אַפּאַריקאַנטן, וועלכע זיי־נען ווי באַקאַנט 90 פּראָצענט פון די אַרבעטסלאָזע ביי די דיאַמאַנטן־אַרבעטער און בכלל מורא׳דיקע נויט אויף דער אי־דישער נאַס.

איצט, ווען די די מאַסענבנדע קריזיס האַלט מען אז דער מצב וועט אזוי נאָך אנהאַלטן אַ לענגערע צייט, — טראַכט מען וועגן פאַרשיידענע מיטלען ווי אזוי צו באַגרעניצן די פּראָדוקציע כאָטש אויף דער העלפט כמלך פון זעקס חדשים כדי דער דאָזיקער באַרייטנדער אידישער צווייג פון פּרנסה זאָל איינגאַנצן ניט צעבראָכן ווערן.

אַ גרויסער טייל געוועזענע דיאַמאַנט־אַרבעטער און סוחרים איז אויבער צו אַנ־דערע פאַכן. לרב אויף דער קאַנאַדישער פּראָווינץ, אַ וואו עס זיינען פאַראַן יונגע אידישע אַרבעטער אין פּערלאַרישונס און איין טייל האָט זיך באין ברירה אומגע־קערט צוריק אין זיין אַמאָליקער היים.

אין קאַנזאַאַץ דעם טרויעריקן מצב אין אַנטוואַרפּען, האָט דער קאָנאַמישער וועלט־קריזיס ביז איצט כמעט נאָר ניט באַרירט די בעלגישע שווער אינדוסטריע. אין צוליב דעם טעם אַנטוויקלען זיך די נייע אידישע ישובים אין בעלגישן אינ־דוסטריע געביט אויף אַ גאַנץ נאָרמאַלן שטייגער. די אידישע קהלה אין דער שטאָט פון די אידישע קוילן מיינערס, אין שאַר־רוא האָט זיך באַדייטענד פאַרגרעסערט. נייע קהלות זיינען געוואָרן געגרינדעט אין סערען און לאַ־לוביער, און אין דער שטאָט ליעוול, אַ וואו ס׳איז פאַראַן אַן אַלטע קהלה פון בעלגישע יאַהרהונדערט, האָבן די מזרח אידן געגרינדעט אַ באַזונדערע קהלה מיט אַלע נויטיקע אינסטיטוציעס. נייע קהלות זיינען געוואָרן געגרינדעט אין סערען און לאַ־לוביער, און אין דער שטאָט ליעוול, אַ וואו ס׳איז פאַראַן אַן אַלטע קהלה פון בעלגישן יאַהרהונדערט, האָבן די מזרח אידן געגרינדעט אַ באַזונדערע קהלה מיט אַלע נויטיקע אינסטיטוציעס. אין דעם בעלגישן געזעץ האָבן אַלע קה־לות די זעלבע רעכט אויף מלוכה׳שע סובסידיעס, זיי קענען אָבער ניט איינ־מאַנען ביי זייערע מיטגלידער קיין שום צוואַנגסשטייער.

אויפ׳ן סמך פון דעם דאָזיקן געזעץ האָ־בען זיך געגרינדעט אין די גרעסערע שטעט מערער קהלות וועלכע זיינען אַלע אַנער־קענט פון דער רעגירונג. אַזוי באַשטייען אין בריסעל דריי קהלות און אין אַנטוואַר־פּען — אַזש פיר.

אַלע קהלות מיזן זיין אָנגעשלאָסן אין דער צענטראַלער קאָנסטיטוציע פון ברי־סעל לויט דעם פאַראַנטוויזשן מוסטער. די הענעראַציע אין דער בעלגישער קאָנסטיטו־ציע האָבן נאָך עד היום די בריסעלער יאַ־הודים. אויף דעם אָרט פון דעם פאַרשטאָר־בענעם איקאַ פּרעזידענט ה׳ פראַנץ פּיליפּ־זאָן האָט די קאָנסיסטאָריע אויסגעוויילט ה. מאַי. דעם פּאָסטן פון גראַנד האַכינער האָבן ביז איצט פאַרנומען פאַרביסענע אַנט־ציוניסטן. אויף דעם אָרט פון דעם באַקאַנטן "פּראָטעסט־האַכינער" דר. בלאָך, וועלכער האָט כל ימו געפירט אַ פאַרבי־טערטן קאַמף אַנטקעגן דעם ציוניזם, איז ביז איצט געווען דר. גינסבורג, וועלכער האָט שוין אָבער ניט מער אַרויסגעוויזן די זעלבע אַפּענע קענערשאַפט צום ציו־ניזם. צוליב פאַרשיידענע סבות איז אָבער דר. גינסבורג געצוואונגען געוואָרן צו דע־מיסיאָנירן און ערשט איצט וועט פאַרנע־מען דעם אמט פון רב הכלל אַ נאַציאָנאַ־לער איד, דער געווענענער רב הכולל פון שטראַסבערג, ראַבינער דר. שוואַרץ.

אין דעם הונדערט יאָריקן יובילײ פון דער בעלגישער זעלבסטשטענדיקייט, וועל־כער איז געפייערט געוואָרן אינ׳ם לעצטן זומער האָבן אויך אַנטייל גענומען די בעל־גישע אידן. די דיאַמאַנטן אָפּטיילונג אויף דער אַנטוואַרפּענער וועלט אויסשטעלונג איז געווען אַן דער דאָזיקער אידישער אַנטייל אין דער אויסשטעלונג ניט געקר־מען צום אויסדרוק אין אַ גענוגנדער מאָס, ווייל די אידן זיינען אין בעלגיע לרוב אויסלענדער און זייערע אויפטוען ווערן באַטראַכט אַלס אויפטוען פון פאַלאַקן, אָדער רומענער, א. א. וו. די אידישע פּויר ערוגנען זיינען דאַריבער פאַרגעקומען בלויז אין די שולן און בתי־מדרשים.

די נאַטוראַליזיירונג פון אויסלענדער אין בעלגיע איז פאַרבונדן מיט גרויסע שווער־ריקייטן און געלט הוצאות. נאָך אַ נאַנצע רייע פאַרמאַליטעטן מוז איבער אויסלאַכן אויסלענדער אָפּגעשטימט ווערן אין פאַר־לאַפענס און צוליב דעם פאַרנעמען די אי־דען אין בעלגיע ניט דעם אָרט וועלכער קומט זיי לויט זייער צאָל און באַדייטונג אַלס שאַפנדע כחות אין לאַנד.

ניט קוקנדיק דאַרויף אַנטוויקלט זיך אין בעלגיע אין־נעוויס זין אַ אידן פאַראַנע. דאָס האָט זיך לעצטנס אַרויסגעוויזן אין דעם שפּראָכן־קאַמף. אין יאָר 1930 איז געשאַטאַנען אין צענטער פון דער בעלגישער אינערלאַכער פּאָליטיק די פּלעמער אויף דער פון די פּלעמער אין דער פאַרדערונגען פון אַנצונעמען אַ אַנטי־אידישע שטעלונג. דער דאָזיקער ענין וועט נאָך האָבן אַן אַפּ־קלאַנג אין בעלגישן פּאַרלאַמענט און גע־וויס וועט דערביי אַנערקענט ווערן אַלס דער ריכטיקסטער מאַסשטאַב ביים צופּאַסן די אונטערריכטס שפּראַך פאַר די קינדער פון אויסלענדער. וואָס וואוינען אין פלאַנ־דערן. דער פּראָשלאָג פון געוועזענעם ביל־דונגס מיניסטער קאַמיעל מויזמאַנס, לויט וועלכן די קינדער וועלכע ריידן אין דער היים אַ גערמאַנישע שפּראַך מוזן לערנען אין די אַפּטיילונגען מיט פלעמישע אונ־טערריכטס שפּראַך, דאַנענען די קינדער וועלכע ריידן אַ ראָמאַנישע אָדער סלאַווי־שע שפּראַך אין דער היים וועלן קאָנען לערנען אין די פראַנצאויזישע אַפּטיילונ־גען. אידיש ווערט פון ה׳ הויזמאַנס אנער־קענט אַלס גערמאַנישע שפּראַך. פאַר־שטייט זיך, אַז דאָ וועלן אַ סך מאַמעס אַרויסוויזן אַז זיי ריידן בכלל ניט קיין אידיש מיט זייערע קינדער, כדי זיי צו מאַכן פאַר פראַנצויזן. עס פאַרשטייט זיך, אַז אין די אידישע קרייזן אין פלאַנדערן וועט מען מוזן שענקען אַ באַזונדערע אויפמערקזאַמקייט פאַר דער דאָזיקער דע־ליקאַטער פראַגע.

דער בעלגישער פּאַרלאַמענט וועט אין גיכן באַהאַנדלען אַ געזעץ־פּראָיעקט וועגן אימיגראַציע. וואָס די רעגירונג האָט לעג־טענס אַריינגעגעבן. דער פּראָיעקט וועט די אימיגראַציע באַגרעניצן און זי אינגאַנ־צען מאַכן אָפּהענגיק פון דעם אַרבעטס מצב אין לאַנד. דערווייל האַלטן אַ סך אידן ביים אויסוואַנדערן פון לאַנד. און אַ דאַנק דער התתדלות פון די אידישע אינטער־טוציעס מאַכט דער פּויליש׳ער קאָנסל אַלע דערלייכטערונגען ביים צוריקפאָרן קיין פּוילן פאַר די רעעמיגראַנטן, וועלכע זאָגן זיך אָפּ פון דעם וואוינערעכט אין בעלגיע.

דעצעמבער, 1930.

"סטאַנציע אַסטאַפּאַוואַ"

(20 יאָר נאָך טאַלסטאָי׳ס טויט)
פון א. ס. ליריק

אַזוי פיל יאָרן זיינען שוין פאַראַר־בער, אָבער עס דאַכט זיך: נאָך איצט הערן מיר אַזוי בולט דעם געשפּאַנס אַמעס און מיר לייענען אויף אַלע נעדיכ־טער פאַרוואונדערונג און שרעק, טרוי־ער פון פאַרקלענערונג: עס איז געשע־ען עטוואָס אומגעוויינלאַכעס אין דער צײַ־ווישן? איז ער גראַף, אָדער מר־ווישן? איז ער דער גרויסער זינדער אָדער גרויסער הייליקער? איז דאָס וויכטיקסטע אין אַלע נייטיקע אינסטיטוציעס. קונסט און אַלעס איבעריקעס איז בלויז מיספאַרשטענדעניש, אָדער, איז זיין רע־ליגיזיטעט אין צייוויליזאַציע האָס ווירק־לאַך אַזוי שטאַרק, אַז זי האָט אין אים אָפּגעטויטעט אַלע פריערדיקע ליידנשאַפ־טען און קולטור באַדערפענישן? די וועלט הערט וועגן זיין שווערן אינער־לאַכן קאַמף מיט זיך אַליין, וועגן זיין פּאַמיליען טראַגעדיע, וועגן זיין פרוב צו אַנטשליסן פון דער היים, די וועלט הערט אין אייניקע שטונען און ציטערן פון אַנטציקונג. אַנדערע צווייפלען, שמייכלען און מאַכן זיך לוסטיק, ביז איין מאָל ביינאַכט — דער 82 יאָריקער אַלטער און מידער מאַן, וואָס לייגט אַ שלאַפלאָזער און אַ געפיינטקטער פון אינערלאַכע קאַמפן. דערווייל דורך די שפּאַרעס פון זיין טיר, ווי זיין פרוי בייט שרייבט פאַר דער גאַנצער וועלט, אַז זיין געוויסן איז אומרוהיק, אַז זיין לעבן איז געווען פאַלש און אומגערעכט, און צוליב דעם אָרט אַלע נעדיכ־טער אין דער וועלט הערט אַן שטוינס: וואָס איז עס אין דעם דאָזיקן מענשן עכט און וואָס איז אין אים אַזוי געקינסטלט אָדער פאַזע? איז ער גראַף, אָדער מר־ווישן? איז ער דער גרויסער זינדער אָדער גרויסער הייליקער? איז דאָס וויכטיקסטע אין אַלע נייטיקע אינסטי־טוציעס, אין מאַנאַסטיר ביי זיין שוועס־טער דער מאָנאַכין, אין אָט איז ער ווי־דער פאַרשוואונדן אין אַן אומבאַשיידע־טער ריכטונג און אָט האָט מען אים ענדלעך „געפאַקט", ער לייגט קראַנק אויף דער קליינער פאַרוואָרפענער סטאַנציע אַסטאַפּאַוואַ, ער פיבערט, ער גוסס׳ט, ער שטאַרבט.

אַן ערשט קלאַסיקע וועלט סטאַנציע, אַ זעלטענער „ספּעקטאַקל": דער וואַק־זאַל פון דער קליינער באַרימט געוואָרענער סטאַנציע איז פול געפאַקט מיט מענ־שען, וואָס פיבערן, און וואַרטן אויף עפּעס; אַ גאַנצע אַרמיי פון זשורנאַליס־טען און פאָטאָגראַפיערער באַלאַגערן ווי הייישעריקן דאָס הויז, אין וועלכן עס לייגט אין גסיסה דער מענש, וואָס האָט געוואָלט שטאַרבן אין איינזאַמקייט; דע־פעשן פליען יעדע מינוט אין אַלע גרויס־טע צייטונגען פון דער וועלט מיט אמת׳ע און אויסגעראַכטע ידיעות וועג־נען די לעצטע מינוטן פון דעם וואונדער־באַרן זקן; אויף פיל גייסטלאַכע זיינען דאָ פאַראַמלט, זיי ווילן פּרובירן, אַפּ־שר וועט דאָך געלינגען צו ראַטעווען די נשמה וועלכע דער גרויסער סינאַר האָט אַריינגעלייגט אין חרם אַריין; און אויף אַ גרויסע מחנה זשאַנדאַרמען אין מאַ־ביליזירט, זיי שטייען פון דער ווייטסטן „אויף דער וואַך" און גיבן אַכטונג, עס זאָל חלילה קיין רעוואָלוצע ניט אויס־ברעכן. און דאָרט, אין דעם עלנטן צי־מער לייגט און פיבערט דער מענש, וואָס האָלט די גאַנצע וועלט אין די אַלמאַהדן; מיט פיבערט און דערט פון היץ. לייגט לאַנג אין אַ צושאַנד פון באַוואוסטלאָזיקייט און פון צייט צו צייט נעווינט ער אויף עטלאַכע מינוטן ווייטער דאָס באַוואוסט־זיין, דאַן רופט ער צו זיך זיינע גאַ־ענטסטע, זיין טאָכטער אַלעקסאַנדראַ און זיין פריינט טשערטקאָוו, זאָגט זיי עפּעס, דיקטירט עפּעס, זיינע לעצע ווערטער זיינען געווידמעט גאָט און דעם מו־זשיק . . .

אַ וועלט סענסאַציע, קודם כל פאַר די נייגנעריקע. פּוסטע און אָנגעזעטיקטע מענשן פון דער ציוויליזירטער וועלט, מענשן וועלכע טאָלסטאָי האָט אַזוי שטאַרק פאַראַכטעט. אָבער גלייכצייטיק מיט דעם נערוון קיצל, מיט דער לוסט צו טעאַטראַלישער סענסאַציע, וועלכע מענש האָט דאַמאָלסט ניט פאַרשטאַנען אָדער ווייניקסטנס געפילט, אַז דאָ שפּילט זיך אָפּ איינע פון די זעלטנסטע מענש־לאַכע דראַמען?

פאַר איינע איז טאָלסטאָי געווען דער הייליקער און פאַר אַנדערע דער נרויסער נאַר, אָבער געוואוסט האָבן אַלע און טאָלסטאָי איז די פאַרקערפּערונג פון עכטער נעניאַליטעט און אַז זיין לעבן און טויט, זיינע סתירות און נייסטיקע ליידן זיינען געוואָרן אַ מין לעבעדיקער סימ־באָל פון דער נייסטיקער טראַגעדיע, וועלכע שטעקט אין אַ נרעסער אָדער קלע־נערער מאָס אין יעדן געוויזיטירטן מענ־שען. טאָלסטאָי איז נאָר געווען דער העכסטער אויסדרוק, די שאַרפסטע דראַ־מאַטישע נעשטאַלט פון דער דאָזיקער אַל־געמיינער קולטור טראַגעדיע. אַ מענש, וועלכער איז פון דער נאַטור צעבענשט געוואָרן מיט אַזוי פיל בייכטום און גליק, רייד, קרעפטיק, שטאָלץ און וועלט באַ־ריטט, — דער דאָזיקער גליקלאַכער מענש „אויף דער וואַך" און גיבן אַכטונג, עס בליזירט, זיי שטייען פון דער ווייטסטן נייגנעריקע. פּוסטע און אָנגעזעטיקטע מענשן פון דער ציוויליזירטער וועלט, מענשן וועלכע טאָלסטאָי האָט אַזוי שטאַרק פאַראַכטעט. אָבער גלייכצייטיק מיט דעם נערוון קיצל, מיט דער לוסט צו טעאַטראַלישער סענסאַציע, וועלכער מענש האָט דאַמאָלסט ניט פאַרשטאַנען אָדער ווייניקסטנס געפילט, אַז דאָ שפּילט זיך אָפּ איינע פון די זעלטנסטע מענש־לאַכע דראַמען?

פאַר איינע איז טאָלסטאָי געווען דער הייליקער און פאַר אַנדערע דער נרויסער נאַר, אָבער געוואוסט האָבן אַלע און טאָלסטאָי איז די פאַרקערפּערונג פון עכטער נעניאַליטעט און אַז זיין לעבן און טויט, זיינע סתירות און נייסטיקע ליידן זיינען געוואָרן אַ מין לעבעדיקער סימ־באָל פון דער נייסטיקער טראַגעדיע, וועלכע שטעקט אין אַ נרעסער אָדער קלע־נערער מאָס אין יעדן געוויזיטירטן מענ־שען. טאָלסטאָי איז נאָר געווען דער העכסטער אויסדרוק, די שאַרפסטע דראַ־מאַטישע נעשטאַלט פון דער דאָזיקער אַל־געמיינער קולטור טראַגעדיע. אַ מענש, וועלכער איז פון דער נאַטור נעבענשט געוואָרן מיט אַזוי פיל בייכטום און גליק, רייד, קרעפטיק, שטאָלץ און וועלט באַ־ריטט, — דער דאָזיקער גליקלאַכער מענש גריבלט און גרעבלט, פאַרפאָלגטערט זיך אין זיין אייגענער לערע און אייגענע זור־כענישן, פייניקט זיך און אַנדערע, אַזוי אַז אַלע זיינען שוין פאַראַר־מען אין זיין קאַבינעט מיט אַ ליכט אין דער האַנט, נישטערט און זוכט אין זיינע פּאַפּירן, גריבלט זיך אין זיינע מאַ־נוסקריפּטן, און טאָלסטאָי דערפילט נאָך שטאַרקער ווי שטענדיק, זיין איינזאַמ־קייט, זיין פרעמדקייט אין דער אייגענער פאַמיליע און אין אַלע אַלעמען, אַלטער, אַלטער, נענג צו אַפּצוגאַרן זיך אַליין און אַנדערע, נענג צו שפּילן קאַמעדיע, ערנסט מיט דער מענש אַזוי מיט זיך און מיט דעם, אין וואָס אַר גלויבט. אַ סוף מוז נעמען! און נאָך אין דער זעל־בער נאַכט מאַכט אַר ווירקלאַך אַ סוף און אַנטלויפט, אַנטלויפט ניט בלויז פון זיין פרוי און קינדער, נאָר פריער פון אַלע פון זיך אַליין, פון זיין נרויס, צו נרויס־סען „איך", וואָס האָט אים זיין נאַנץ לעבן נעפייניקט, אַנטלויפט נישט כדי אַנצוהויבן אַן אַנדער לעבן, נאָר כדי צו שטאַרבן אין שטאַרבן אייגנאַך. איינ־זאַם און פריי פון אַלע פאַרבינדונגען מיט מענשן און זייער נעקינסטלטער וועלט. שטאַרבן אַזוי ווי עס שטאַרבט יעדעס עכטע נאַטור־ווען, נאָר מיט זיך אין נאָס אין האַרצן.

ווען נאָך האָט די ציוויליזירטע וועלט נעזעען אַזאַ טויט?

מיט טאָלסטאָי׳ן איז געשען עפּעס ענלאַכעס, ווי מיט נאַפּאָלעאָנען, וועגן וועלכן טאָלסטאָי באַמערקט אין זיין „קריג און פריעדן": „עס איז מערקווירדיק מיט די מענשן: נאַפּאָלעאָנען האָט מען אָנגעהויבן פייערן און לויבן ביז אין הימל אריין נראָר אין די יאָרן פון זיין שוואַכקייט און ירידה, ווערנד בשעת ער איז ווירקלאַך געווען נרויס, האָט די נרויס־סע וועלט עס נישט געזען און עס ניט פאַרשטאַנען". אויך טאָלסטאָי איז נרויס נישט אַזוי דורך זיין טויט, ווי דורך זיין לעבן. אָבער ערשט זיין אַנטלויפן און זיין טויט האָבן פאַר דער וועלט אויעק־געשטעלט דאָס רעטעניש טאָלסטאָי איז זיין נאַנצער שאַרפקייט אין נרויסקייט. ערשט זיין טויט האָט געגעבן אַ פירוש צו זיין לעבן. 82 יאָר פון שטורם און דראַנג, פון אומגעוויינלאַכע אינערלאַכע לידנשאַפטן און תאוות אין דאָן — סטאַנציע אַסטאַפּאַוואַ, איינזאַמער טויט, פיר ערשן ערד! איז עס מעגלאַך, אַז דאָס אַלץ איז נאָר געווען עפּעס אַ שפּיל, אַ געוויינלאַכע מענשלאַכע בעשיכטע אַן העכערער באַדייטונג און סימבאָלישן זין? ערשט דער טויט האָט געוואָלט זיין נאָך מעגסער און אַ פאַרטראַכטן זיך טיפער געבראַכן . . .

דאָס לאַנד צווישן מזרח און מערב

ריזיע־איינדרוקן פון שפּאַניע און פּאָרטוגאַליע פון מ. ערנפריי, הויפּט ראַבינער אין שטאַקהאָלם. אידיש פון ק. א. בראַקער

(פאָרזעצונג)

אינמיטן פון אָט דעם אומענדלאַכן שכ־רות פון לעבן דערהערט זיך דער ווילדער מלחמה־געשריי פון די אַלמאַהדן; מיט איין מאַך פון דער שווערד ווערט פאַרניכ־טעט די דאָזיקע שטראַלנדע וועלט; דאָס ליד ווערט פאַרשווינען און די וואָס האָבן נעדרייט די שפּין־ראַד פון׳ם נעדאַנק און אויסגעוועבט אַ ניי בילד פאַר דער וועלט, ווערן צעזייט דורך׳ן ווינט און אַלע זיינען. דאָס נייע ירושלים ווערט חרוב. אין דער דאָזיקער, אין זכרונות רייכער, שעה קומט מיר אויף די ליפּן דאָס קינה־ליד פון אַב־רהם אבן־עזרא, אַט־דעם ירמיהו פון יענע צייטן:

"וויי איז צו אונז! פונ׳ם היפל איז דער אומגליק געשיקט געוואָרן אויף די פעלקער פון שפּאַניען! פון מיינע אויגן דאָס וואַסער אַז אַ מאַס; דער שטראָם פון טרערן גיסט זיך צונויף מיט מיין זאָרג; פאַר דער גלויביקער עדה פון לוצענע. פריי פון זינד, דערווייטערט פונ׳ם ערדישן רעש האָט דאָס אומגליקלאַכע פאַלק גע־פירט דאָרטן אַן ערך טויזנט צוויי און זעכציק יאָר אַ רואיק, פריינטלאַך לעבן.

דערנאָך איז נעקומען זיי צייט פון נס־יונות. דאָס פאַלק האָט פאַרלאָזט די שטאָט וועלכע איז געגליכן געוואָרן צו אַן אַלמנה.

נאָט׳ס וואָרט איז אַנטשוויגן געוואָרן, די הייליקע שריפט איז פאַראַנלעגטיקט געוואָרן, די שנה איז געבליבן ליגן אין אַ ווינקעלע, אַ פאַרלעטערטע, אַ טרויעריקע, און דאָס הויז פונ׳ם תלמוד איז געוואָרן גלייך צו אַ מדבר, ווייל זיין קרוין, זיין צירונג איז פאַרשוואונדן געוואָרן. איינע זיינען דער׳הרג׳עט געוואָרן, דאָס אַרימ׳ע קייט האָט פאַראַנגט אַן אַ תכלית.

דערפאַר קלאָג איך טאָג און נאַכט און בערעד מיר די הענט; אויף אייביק האָט זיך אין מיין האַרצן דער טרויער באַוועגט. איך רייס מיר ביי די האָר, איך שריי אויס מיין פיין צוליב דער פאַראומגליקלאַכטער קה־לה פון סעוויליע, צוליב די איידעלע מענ־שען, אַמאָל זייער חשובע, וואָס זיינען דורכגעלעבט געוואָרן דורך די שפּיזן פונ׳ם שונא, צוליב די געפאַנגענע זין.

און צוליב זייערע שיינע טעכטער וואָס זיינען געטריבן געוואָרן צום שמד דורך אַכזריות׳דיקע תלינים. ס׳אַרא פּוסטקייט הערשט אין קאַרדאָווע, וואו תורה און חכמה זיינען אַמאָל האַנט ביי האַנט גע־נאַנגען!

בשעת אָט דעם שפּאַציר אינ׳ם וויינטן עבר לעבן אויף אין מיין נשמה מיינע פריי־ערדיקע באַגעגענישן מיט׳ן רמב״ם. אין נעדאַנק פאָלג איך אים נאָך, אַנהויבנדיק פונ׳ם טאָג, ווען ער איז אַנטלאָפן געוואָרן פון אָט דעם שמאָלן נעפל, וואו כ׳געפינ׳ן זיך איצט, ביז׳ן מאָמענט, ווען אַ פאַר־אַבל׳ט פאָלק האָט אים געבראַכט צו אייר־ביקער רו אויפ׳ן בערגל פון טיבעריא.

— 2 —

מיט אַ צייט צוריק האָב איך פאַרלאָזט דעם רעש׳יקן קאַייראָ און זיך געוועגדעט אין דער ריכטונג צום רואיקן און פאַרלאָז־טען פאַסטאָט (אַלטער קאַייראָ). דער וועג שנ׳לדט דורך אַ גענגס, וואו דאָס אַלטע און דאָס נייע מישן זיך אויס. דער ניל מיט זיינע ערינערונגען וועגן משה׳ן, די מע־טשען און די קברים פון די סולטאַנען, די פעסטונג באַב על נאַזאַר און די חורבות פונ׳ם קלויסטער פון קאַפּט בילדן מיט׳ן מאָדערנעם, קאַכעדיקן קאַייראָ אַ מין פאַר־טויבנדע קאָמפּאַניע. אָבער וואָס מער מען דערנענטערט זיך צו פאַסטאַט ווערט אַלץ רואיקער, שטילער; די בחלה ווערט פאַר־שוואונדן, מ׳געפינט זיך פאַר אַ מענגע פון חורבות, וועלכע רופן צו זיך ערויס אַכ־טונג און שטיטן אַפּ איינזייטיק. מיין שאַטיר פירט מיך אַריין אין אַ לאַבירינט פון קליינע, פאַר׳חושכ׳טע גאַסן, מיט פאַר־פינסטערטע, פאַרלאָזטע הייזער, וועלכע זיינען אַמאָל וויים געווען און פון וואַנען דאָס לעבן איז פאַרשוואונדן געוואָרן, מען פילט זיך דערדרוקט פאַר אָט די טויטע וועגט, אָפּגעזונדערטע פונ׳ם לעבן, וועלכע טויכן אויף פאַר די אויגן, ווי שטומע פראָ־נוסקריפּטן, אַז טאָלסטאָי דערפילט נאָך אַ גרויסע מחנה זשאַנדאַרמען אין מאַ־ביליזירט, זיי שטייען פון דער ווייטסטן „אויף דער וואַך" און גיבן אַכטונג, עס זאָל חלילה קיין רעוואָלוצע ניט אויס־ברעכן. און דאָרט, אין דעם עלנטן צי־מער לייגט און פיבערט דער מענש, וואָס האָלט די גאַנצע וועלט אין די אַלמאַהדן; מיט פיבערט און דערט פון היץ. לייגט לאַנג אין אַ צושאַנד פון באַוואוסטלאָזיקייט און פון צייט צו צייט נעווינט ער אויף עטלאַכע מינוטן ווייטער דאָס באַוואוסט־זיין, דאַן רופט ער צו זיך זיינע גאַ־ענטסטע, זיין טאָכטער אַלעקסאַנדראַ און זיין פריינט טשערטקאָוו, זאָגט זיי עפּעס, דיקטירט עפּעס, זיינע לעצע ווערטער זיינען געווידמעט גאָט און דעם מו־זשיק . . .

אַ וועלט סענסאַציע, קודם כל פאַר די נייגנעריקע. פּוסטע און אָנגעזעטיקטע מענשן פון דער ציוויליזירטער וועלט, מענשן וועלכע טאָלסטאָי האָט אַזוי שטאַרק פאַראַכטעט. אָבער גלייכצייטיק מיט דעם נערוון קיצל, מיט דער לוסט צו טעאַטראַלישער סענסאַציע, וועלכער מענש האָט דאַמאָלסט ניט פאַרשטאַנען אָדער ווייניקסטנס געפילט, אַז דאָ שפּילט זיך אָפּ איינע פון די זעלטנסטע מענש־לאַכע דראַמען?

פאַר איינע איז טאָלסטאָי געווען דער הייליקער און פאַר אַנדערע דער נרויסער נאַר, אָבער געוואוסט האָבן אַלע און טאָלסטאָי איז די פאַרקערפּערונג פון עכטער נעניאַליטעט און אַז זיין לעבן און טויט, זיינע סתירות און נייסטיקע ליידן זיינען געוואָרן אַ מין לעבעדיקער סימ־באָל פון דער נייסטיקער טראַגעדיע, וועלכע שטעקט אין אַ נרעסער אָדער קלע־נערער מאָס אין יעדן געוויזיטירטן מענ־שען. טאָלסטאָי איז נאָר געווען דער העכסטער אויסדרוק, די שאַרפסטע דראַ־מאַטישע נעשטאַלט פון דער דאָזיקער אַל־געמיינער קולטור טראַגעדיע. אַ מענש, וועלכער איז פון דער נאַטור נעבענשט געוואָרן מיט אַזוי פיל בייכטום און גליק, רייד, קרעפטיק, שטאָלץ און וועלט באַ־ריטט, — דער דאָזיקער גליקלאַכער מענש גריבלט און גרעבלט, פאַרפאָלגטערט זיך אין זיין אייגענער לערע און אייגענע זור־כענישן, פייניקט זיך און אַנדערע, אַזוי אַז אַלע זיינען שוין פאַראַר־מען אין זיין קאַבינעט מיט אַ ליכט אין דער האַנט, נישטערט און זוכט אין זיינע פּאַפּירן, גריבלט זיך אין זיינע מאַ־נוסקריפּטן, און טאָלסטאָי דערפילט נאָך שטאַרקער ווי שטענדיק, זיין איינזאַמ־קייט, זיין פרעמדקייט אין דער אייגענער פאַמיליע און אין אַלע אַלעמען, אַלטער, אַלטער, נענג צו אַפּצוגאַרן זיך אַליין און אַנדערע, נענג צו שפּילן קאַמעדיע, ערנסט מיט דער מענש אַזוי מיט זיך און מיט דעם, אין וואָס ער גלויבט. אַ סוף מוז נעמען! און נאָך אין דער זעל־בער נאַכט מאַכט אַר ווירקלאַך אַ סוף און אַנטלויפט, אַנטלויפט ניט בלויז פון זיין פרוי און קינדער, נאָר פריער פון אַלץ פון זיך אַליין, פון זיין נרויס, צו נרויס־סען „איך", וואָס האָט אים זיין נאַנץ לעבן נעפייניקט, אַנטלויפט נישט כדי אַנצוהויבן אַן אַנדער לעבן, נאָר כדי צו שטאַרבן אייגנאַך. איינזאַם און פריי פון אַלע פאַרבינדונגען מיט מענשן און זייער נעקינסטלטער וועלט. שטאַרבן אַזוי ווי עס שטאַרבט יעדעס עכטע נאַטור־ווען, נאָר מיט זיך אין נאָס אין האַרצן.

ווען נאָך האָט די ציוויליזירטע וועלט נעזעען אַזאַ טויט?

מיט טאָלסטאָי׳ן איז געשען עפּעס ענלאַכעס, ווי מיט נאַפּאָלעאָנען, וועגן וועלכן טאָלסטאָי באַמערקט אין זיין „קריג און פריעדן": „עס איז מערקווירדיק מיט די מענשן: נאַפּאָלעאָנען האָט מען אָנגעהויבן פייערן און לויבן ביז אין הימל אריין נראָר אין די יאָרן פון זיין שוואַכקייט און ירידה, ווערנד בשעת ער איז ווירקלאַך געווען נרויס, האָט די נרויס־סע וועלט עס נישט געזען און עס ניט פאַרשטאַנען". אויך טאָלסטאָי איז נרויס נישט אַזוי דורך זיין טויט, ווי דורך זיין לעבן. אָבער ערשט זיין אַנטלויפן און זיין טויט האָבן פאַר דער וועלט אויסגע־שטעלט דאָס רעטעניש טאָלסטאָי איז זיין נאַנצער שאַרפקייט אין נרויסקייט. ערשט זיין טויט האָט געגעבן אַ פירוש צו זיין לעבן. 82 יאָר פון שטורם און דראַנג, פון אומגעוויינלאַכע אינערלאַכע לידנשאַפטן און תאוות אין דאָן — סטאַנציע אַסטאַפּאַוואַ, איינזאַמער טויט, פיר ערשן ערד! איז עס מעגלאַך, אַז דאָס אַלץ איז נאָר געווען עפּעס אַ שפּיל, אַ געוויינלאַכע מענשלאַכע בעשיכטע אַן העכערער באַדייטונג און סימבאָלישן זין? ערשט דער טויט האָט געוואָלט זיין נאָך מעגסער און אַ פאַרטראַכטן זיך טיפער געבראַכן . . .

(20 יאָר נאָך טאָלסטאָי׳ס טויט)

דאָס לאַנד צווישן מזרח און מערב

ריזיע־איינדרוקן פון שפּאַניע און פּאָרטוגאַליע פון מ. ערנפריי, הויפּט ראַבינער אין שטאַקהאָלם. אידיש פון ק. א. בראַקער

(פאָרזעצונג)

אינמיטן פון אָט דעם אומענדלאַכן שכ־רות פון לעבן דערהערט זיך דער ווילדער מלחמה־געשריי פון די אַלמאַהדן; מיט איין מאַך פון דער שווערד ווערט פאַרניכ־טעט די דאָזיקע שטראַלנדע וועלט; דאָס ליד ווערט פאַרשווינען און די וואָס האָבן נעדרייט די שפּין־ראַד פונ׳ם נעדאַנק און אויסגעוועבט אַ ניי בילד פאַר דער וועלט, ווערן צעזייט דורך׳ן ווינט און אַלע זיינען. דאָס נייע ירושלים ווערט חרוב. אין דער דאָזיקער, אין זכרונות רייכער, שעה קומט מיר אויף די ליפּן דאָס קינה־ליד פון אַב־רהם אבן־עזרא, אַט־דעם ירמיהו פון יענע צייטן:

"וויי איז צו אונז! פונ׳ם היפל איז דער אומגליק געשיקט געוואָרן אויף די פעלקער פון שפּאַניען! פון מיינע אויגן דאָס וואַסער אַז אַ מאַס; דער שטראָם פון טרערן גיסט זיך צונויף מיט מיין זאָרג; פאַר דער גלויביקער עדה פון לוצענע. פריי פון זינד, דערווייטערט פונ׳ם ערדישן רעש האָט דאָס אומגליקלאַכע פאָלק גע־פירט דאָרטן אַן ערך טויזנט צוויי און זעכציק יאָר אַ רואיק, פריינטלאַך לעבן.

דערנאָך איז נעקומען זיי צייט פון נס־יונות. דאָס פאָלק האָט פאַרלאָזט די שטאָט וועלכע איז געגליכן געוואָרן צו אַן אַלמנה.

נאָט׳ס וואָרט איז אַנטשוויגן געוואָרן, די הייליקע שריפט איז פאַראַנלעגטיקט געוואָרן, די שנה איז געבליבן ליגן אין אַ ווינקעלע, אַ פאַרלעטערטע, אַ טרויעריקע, און דאָס הויז פונ׳ם תלמוד איז געוואָרן גלייך צו אַ מדבר, ווייל ז

זינדיק בלוט

א העכסט שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין אמעריקע

פון א. ר.

(פאָרזעצונג)

— עס הייסט שוין, גוט . . . וואָס ווייסט דו ווייסט דען ניט אז ער קלייבט זיך חתונה צו האָבן? ער וויל דאָך איצט אַנהויבן פירן א ניי לעבן... דער שיינער טאַטע דיינער.

ביסמיס האָט אויפגעהערט עסן. אין אירע אויגן האָבן זיך צעגלאַנצט טרערן און בענדזשאַמין איז אויפגעשפּרונגען א צע'כעס'טער:

— ווי דאָס האָט זיך צערעדט? ווי דאָס האָט זיך צערעדט? פון וואַנען ווייסטו דאָס אַלעס? דערווייל ווייסט דאָך נאָך נאָרניט!

— שא! וואָס שרייסטו אַזוי? — ווער האָט מורא פאַר דיין שרייען? מען האָט זיך געגומען איבערווערט־לען. בענדזשאַמין איז געוואָרן אין כעס. ער האָט אָנגעהויבן שרייען און קלאַפּן מיט די פויסטן אין טיש, ביז ביטרים האָט זיך אויפגעהויבן און שטיקנדיק זיך פון ד טרערן איז זי אַוועק פון טיש. קיידי האָט זיך צעוויינט:

— וואָס שרייסטו נאָך אויף מיר? ער שרייט נאָך, דער מערדער! נישט גענוג פאַר מיר, וואָס איך ווער פאַר־שווארצט, טראָג די גאַנצע שטוב אויף מיין קאָפּ און ניין אַרום אָנגעטאָן ווי א בעטלערקע, אפילו קיין רעכט קלייד האָט איך דאָך ניט . . .

זי האָט זיך געוווּשט די טרערן פון איר אויגן אין בענדזשאַמין מיט מיט אימ־פּעט אויס אין פראָנט רום, האָט זיך דאַרט אומגערולדיק אַרומגערייט.

— וועט זי קומען אַדער ניט? וועט דאָס האַרץ אין אים געוועזן שטאַרק ניט זי קומען אַדער ניט? ניין, זי וועט רואיק, עפּעס א שווערער פיין האָט דאַרט ניט קומען! זי וועט ניט . . . צו וואָס געדריקט אין געגעסן. צום סוף האָט זיך זאָל זי קומען, אז זי האָט שוין דעם אַלטן?

דער קאָפּ האָט אים אביסל ווי גע־טאָן אין ס'איז אים געוואָרן שווער צו זיין אין שטוב, נאָר מען וויינט אין נאָר־מען קלאַגט . . . אַ, ווי ער קאָן ניט ליידן אַט דאָס וויינען, וואָס וויינט אַלע ווייל! . . . און מיט אמאָל איז אים איינגעפאַלן: צו וואָס? אַט וועט ער בעסער געמען א מאַשין אין דערווייל אַרויספאָרן. ער וועט אַזוי אַרומפאָרן בין אַרום פינף אויינער און דערנאָך וועט ער פאָרן אין פאַרק. ער האָט נאָנץ געדיינקט אז מיט סילוויאַן האָט ער אָפּגערעדט זיך דאָרט צו טרעפן אַרום האַלב נאָך פינף...

וועט זי קומען אַדער ניט? וועט זי זי קומען אַדער . . . ?

ער האָט זיך אַרומגעראַזירט און ער האָט זיך אָנגעטאָן און ער האָט ניט גע־רעדט קיין איין וואָרט צו קיידי'ן און מיט האַסטיקע טריט איז ער אַרויס פון הויז.

— בנדזשאַמין! בנדזשאַמין וואוהין גייסטו?

ער האָט געהערט קיידיס שטים הינטער זיך, ער האָט זיך אָבער ניט אומגעקוקט און ער איז אַרויס פון הויז פאַרקלאַפּ־דיק הינטער זיך די טיר . . .

דער זיינער איז געווען פאַר פיר. אין פאַרק איז נאָך געווען צו פרי צו פאָרן, האָט זיך בענדזשאַמין געלאָזט פאָרן אַ א ציל איבער די נאַסן. די מאַ־שינען מיט זיך געטראָגן שנעל, מיט א אימפּעט און בענדזשאַמין האָט שווער אויף טיף געאַטעמט ציצדיק ביים רעדל.

— וועט זי קומען אַדער ניט? וועט דאָס האַרץ אין אים געוועזן שטאַרק ניט זי קומען אַדער ניט? ניין, זי וועט רואיק, עפּעס א שווערער פיין האָט דאַרט ניט קומען! זי וועט ניט . . . צו וואָס געדריקט אין געגעסן. צום סוף האָט זיך

עכטע דאַנקבאַרקייט

צווייגנט אַנערקענונג

מר. וויקטאָר הילס, פון טהאָרנטאָן, הויז, שרייבט:—"איך האָב א סך יאָרן געליטן פון יענעם אומגליקלאַכן קאָמפּליינט — פאַרשטאָפּונג, און אירע נאַכפאָלגנדיקע וויירקונגען פון קאָפּוויי־טיקן און אומפאַר־דייאָנג. עס איז געווען א "רויטער בריוו" מאָג פאַר מיר ווען א פריינט האָט מיר רעקאָמענדירט א באַהאַנדלונג פון קאַר־טער'ס ליטל ליווער פּילס, און איך קאָן אויפריכטיק זאָגן, אז די רעזולטאַטן זיי־נען באמת געווען וואונדערבאַרע. איך פיל מיין לעבן. די היקף וואָס איך האָב גע־קראָגן צווייגנט מיך צוצוגעבן מיין אויפ־ריכטיקע אַנערקענונג".

נעמט קאַרטער'ס ליטל ליווער פּילס. ביי אַלע דראַגיסטן 25 ס. און 75 ס. רוויטע פּעקלאַך.

אים פאַרגלוסט צו וויינען, אַזוי שווער איז זיך דער טרויער געלייגט אויפן האַרצן. ער האָט זיך געפילט ווי אין א קלעם, ווי ער וואָלט געווען פאַרצויבט פון אַלע זייטן און ער האָט ניט געראָטן קיין ווערט אַז אַזוי זיך אַרויסצוריסן פון דער ענגשפאַט. אָבער אַזוי ווי בענדזשאַ־מין איז ניט געווען געוואוינט צו וויינען האָט זיך דאָס געוויין באַלד פאַרוואַנדלט אין א היציקן כעס, אָבער ער האָט איצט אַליין ניט געוואוסט אויף וועמען ער איז אין כעס.

ענדלאַך איז ער אַוועקגעפאָרן אין פאַרק. ער איז געפאָרן ניך, ער האָט גע־האָט א געפיל אַז ער מוז פאָרן וואָס שנעלער אום ניט צו פאַרשפּעטיקן זייער דער שמייכל אויף אירע ליפּן — ווי די א וויכטיקע זאַך. סילוויא קאָן דערווייל אָנקומען אויפן באַשטימטן אָרט אין אַן זי וועט אויף זיי ווייל דער טרויער האָט אַרויסגעקוקט פון איר פּנים, נאָר אויף דער טרויער האָט גע־שמייכלט. בענדזשאַמין האָט דערפילט ווי גלילקאַף ער האָט זיך אין דעם מאַ־מען טנעפילט אַז זאַי זדער מינוט האָט ער אַלעס פאַרגעסן. פאַרגעסן אַז זיין פאָטער, פאַרגעסן אַז זיין פרוי, פאַרגעסן אַן דער גאַנצער וועלט. סילוויא איז דאָ! אַן אים האָט זיך עס צעוווּנגען אַן צעי שאַלט מיט וואונדערלאַכע טעגער און ער איז געוואָרן אַזוי, ווי א גרויסער פלאַם וואָלט אים איינגענאָן אַרומגע־כאַפּט.

(ווייטערעס קומט)

מיין שטעלונג צו "פופצענער קאָמיטעט"

פון דר. ב. דזש. גינזבורג

"פופצענער קאָמיטעט" ליגט אויף מיר א חוב צו פאַרעפנטלאַכן א דערקלערונג אין וואָס איך גיי זיך פאַנאַנדער מיט דער מאַיאָריטעט פון דעם קאָמיטעט און וואָס איך האָב געהאַט צו אויסזעצן קעגן די באַשלוסן, וועלכע זיי האָבן אָנגענומען.

פונ'ם סאַמע אָנפאַנג פון דעם קאָמי־טעט'ס דערוויילונג בין איך געווען אי־בערצייגט, אז די אויפנאַמען פון דעם קאָ־מיטעט זיינען (אין די הויפּט שטריכן) געווען צו מאַכן דעם שטאַרקסטן פאַרזוך צו ברייינגען שלום צווישן די שטרייטנדע "בשר־כשר" עדרים, צו מאַכן א סוף צו דעם שעדלאַכן קאַמף צווישן זיי, צו איינ־שטיל די אויפגעבריטזט געמיטן און די צעפלאַקערטע ליידנשאַפטן — און איין כאַל פאַר אַלע מאָל לייזן די פראַגע אויף אַזא אופן, אז ניט נאָר זאָל געשאַפן וועד־רען א צייטווייליקער אויסוועג, נאָר עס זאָלן באַזייטיקט ווערן אַלע סבות, וואָס האָבן אַרויסגערופן די צושפּליטערונג, כדי מען זאָל קאָנען האָפן, אז דער שלום זאָל זיין א דויערנדער.

לאַמיר זעען, ווי דער קאָמיטעט האָט דורכגעפירט זיין מיסיע און ווי אַזוי אַלע זיינע באַשלוסן פאַרענטפערן דעם סכסוך.

דיפּאַרטמענטייער פון די צוויי שטרייטענ־דע לאַנדער קומען צו דעם קאָמיטעט און איין צד לייגט אַוועק שאַרפע, בולט'ע טענות קעגן דעם אַנדערן, באַשולדיקנדיק אים אין (לויט זייער מיינונג) הימל־שריי־ענדע עוולות. דער באַשולדיגטער צד ניט קלאָר (אויך, נאַטירלאַך, לויט זייער מיי־נונג) ענטפערט אויף מיר ניט, אגב, אז אין משך פון מיטינג, וועלכן איך האָב איבער אויפאַרמיידלאַכע אורזאַכן ניט געקאָנט באַזוכן, זאָל דער קאָמיטעט האָבן אַנאַלי־זירט מאַסע פון טענות און קאָנטראַ־טענות, באַוויזן, ציפערן, וועלכע עס האָט אים גע־נומען איבער פיר אָוונטן צו צעזאַמענ־קלייבן. און אויב איך האָב געצוויי־פלט אין דעם, האָט מען מיר מודה געווען, אז דאָס איז ניט גענאָג געוואָרן.

איך בין פעסט איבערצייגט, אז די 15 וואָס די שטאַט האָט זיי דעלעגירט, אויך האָבן חוץ דעם אומאַריטעט אין מאַכט דערוואָרבן דעם פולסטן רעספּעקט און צוטרוי פון די פירער פון די שטרייטנדע צדדים און אז ווען דער קאָמיטעט נאָר א גרינדלאַכן אַנאַליז פון יעדן איינציקן פונקט, וואָלט נאָכאַמאָל פאַרלוירן די פאַר־שטייער פון ביידע זייטן און פאַר זיי פאַר־געלייגט זייער אויפריכטיקן אומפאַרטיי־אישן און לאַגישן פּסקדין, — נלויב איך באמונה שלמה, אז א באַזיס פאַר א פאַר־שטענדעניש וואָלט דערגרייכט געוואָרן, אז איינהייטלאַכע פּלאַטפאָרמע וואָלט גע־פונען געוואָרן און א שלום וואָלט געשאַפן געוואָרן.

און אפילו, חס ושלום, ווען קיין פאַר־שטענדעניש וואָלט ניט אַרויסגעקומען פון אַזא לכל הפחות ערנסטן פאַרזוך, האָט דער קאָמיטעט דאָך אומבאַדינגט נויטיק געמוזט עס טאָן צוליב א אַנדער טעם, וואָס איז אַן אומגעהויערער וויכט־קייט. עס האָבן געמוזט פעסטגעשטעלט ווערן דר ליניעס פון אַן גרעניצן, אין וועלכ־כע די קומענדיקע פאַרוואַלטונג פון דעם "בשר־כשר" זאָל געפירט איר אַרבעט. עס מאַכט ניט אויס, ווער עס זאָל ניט פאַר־מיירן די אַרוואַלטונג, צי איינע פון די די עקזיסטירנדיקע צדדים, צי א קאָאַלי־ציע פון ביידע, צי גאָר א נייע פערפער־שאַפט. די טענות'ן האָבן געמוזט דייטלאַך אָנגעוויזן ווערן, אָנס מען זאָל זיי אין דער צוקונפט ניט איבער'חזר'ן, דיפּע לערן האָבן געמוזט פאַרריכט ווערן, כדי מ'זאָל זיי אויסמיידן לחבא, אז ניט — ווי אַזוי קען א שטענדיקער שלום דורכגע־ענטערט, א שיטה, וואָס וואָלט נעקאָנט אָפּ־געהיט ווערן אין יושרות, און ביבליאָטעקן און אין רבנים. אויסגעבילדעטע דורכ'ן תלמוד און זיינע פּרשים. פ'איז אויך גע־וועזן וויכטיק, אז דער גלויבן זאָל פאַר־איינפאַכט אין קאָנצענטרירט ווערן, אין אַז זיין תמצית זאָל זיין אויסגעדרוקט אין קורצע, נאָר פיל אָנגעדר דיבורים. אַזוי אַרום איז געבוירן געוואָרן דער "אַנ'מאַ־מין", — אַט די ראַשי פּרקים פונ'ם דת, וואָס פאַרנעמען פון דאַמאָלסט אַן אַרט אין אונזערע סדורים נאָך דער שחרית־תפילה. די דאָזיקע מאַראַנישע מאַנטאַלי־טעט פונ'ם רמב"ם. נעמלאַך, קאָן אונז אויפקלערן זיין האַנדלונג, וואָס ווערט א סך קריטיקירט. מ'מוז אָבער מודה זיין, אַז ער איז אין דער מישן געווען דאָס נאָנצע אחריות פון זיין טאַט. ער האָט גוט פאַרשטאַנען אין דער אידישער גלויבן קאָן זיך נישט איינפאַסן אין די ענגע ראַ־מען פון בלויז עיקרים; אַז ער איז צוזאַ־מענגעפלאָכטן מיט'ן לעבן (תורת־החיים) און איז ניט בלויז א זאַמלונג פון טרוקענע רעליגיעזע פּראַקטישע אַנווייזונגען. אויפ'ן באַרג סיני האָבן די אידן ניט געשריען 'נאַאַמי', מיר וועלן גלויבן, נאָר 'נעשה' — מיר וועלן טאָן. אונזער רעליגיע אינ'ם טאָג־טעגלאַכן לעבן איז ניט קיי "האַמן", גלויבי, ישראל, נאָר א "שמע", הער אויס, פאָלק.

אין פאַרטאַט פילט אויס דער רמב"ם א כמיט איבערמענשלאַכע אַרבעט. דאָס שרייבן בינדעם נאָר א טייל פון זיין טעטר־קייט. נאָכדעם וואָס זיין ברודער, א סוחר מיט דימענטן, אין אומגעקומען אויפ'ן ים בשעת זיינען א רייזע קיין אינדיע האָט דער רמב"ם געמוזט זאָרגן ניט נאָר פאַר זיין משפּחה נאָר אויך פאַר זיין ברודערס.

צוליב דער דאָזיקער סבה באַזעצט ער זיך אין פאַסטאַט, וואו א איז באַשעפ־טיקט אַלס דאָקטאָר. זיין נוטער נאָמען האָט אים אין א קורצער צייט אַרום געשאַ־פען אַן אינפלוס־פולן פּאַסטן אַלס רופא ביי דער משפּחה פונ'ם גרויסן וויזיר; אינ־גיכן איז ער אויך געוואָרן דעם סולטאַנס פּריוואַט־דאָקטאָר. אין דער זעלבער צייט איז ער דער בכבוד'יקער רב פון דער קה־לה, שפּעטער אָבער האָט ער פאַרלאָזט אַט דעם לעצטן פּאָסטן אין איז געוואָרן דער ראש און מנהיג פונ'ם נאָנצן עניפּטיש אידנטום: דער "נגיד", אין א בריוו צו זיין איבערזעצער אין דרום־פראַנקרייך, שמואל איבן תבון (ער ציטירט אָפט די דאָזיקע בריוו) באַשרייבט ער אַליין זיין אַרבעטס טאָג:

(פאַרטזעצונג קומט)

דאָס לאַנד צווישן מזרח און מערב

(פאָרזעצונג פון זייט 2)

לונג דורכאויס פאַרלאַנגט. די אידן זיינען נאָר אַלץ געווען אונטערן געשפּענסטער פון גרויליאַכע רדיפות; דער אייביקער נע־ונד־וועג האָט זיך נאָך ניט געהאַט פאַר ענדיגונג.

מ'האָט געדאַרפט אויסמיידן דאָס שווערן־וואַגעדיקע רויזקייט פונ'ם תלמוד. אַלס האָט געדאַרפט ווערן רעזיומירט, פאַרלייכטערט אין אין קלאָרע ווערטער אויסגעדרוקט. ניט די רבנים און די למ־דנים האָט מען געדאַרפט נעמען אין אַכט, ביים פאַרפאַסן רעליגיעזע ספרים, נאָר דעם ברייטן המון: פאַר אָט דעם לעצטן, נעמ־לאַך, האָט מען געדאַרפט די תורה אויפ־קלערן. די צייט האָט אַלזאָ געפאָדערט א פאַרקורצעט שטה, וואו דער ניט געלערנ־טער מענש וואָלט זיך לייכט געקאָנט אַרר־ענטירן, א שיטה, וואָס וואָלט נעקאָנט אָפּ־געהיט ווערן אין יושרות, און ביבליאָטעקן און אין רבנים. אויסגעבילדעטע דורכ'ן תלמוד און זיינע פּרשים. פ'איז אויך גע־וועזן וויכטיק, אז דער גלויבן זאָל פאַר־איינפאַכט און קאָנצענטרירט ווערן, אין אַז זיין תמצית זאָל זיין אויסגעדרוקט אין קורצע, נאָר פיל אָנגעדר דיבורים. אַזוי אַרום איז געבוירן געוואָרן דער "אַנ'מאַ־מין", — אַט די ראַשי פּרקים פונ'ם דת, וואָס פאַרנעמען פון דאַמאָלסט אַן אַרט אין אונזערע סדורים נאָך דער שחרית־תפילה. די דאָזיקע מאַראַנישע מאַנטאַלי־טעט פונ'ם רמב"ם, נעמלאַך, קאָן אונז אויפקלערן זיין האַנדלונג, וואָס ווערט א סך קריטיקירט. מ'מוז אָבער מודה זיין, אַז ער איז אין דער מישן געווען דאָס נאָנצע אחריות פון זיין טאַט. ער האָט גוט פאַרשטאַנען אין דער אידישער גלויבן קאָן זיך נישט איינפאַסן אין די ענגע ראַ־מען פון בלויז עיקרים; אַז ער איז צוזאַ־מענגעפלאָכטן מיט'ן לעבן (תורת־החיים) און איז ניט בלויז א זאַמלונג פון טרוקענע רעליגיעזע פּראַקטישע אַנווייזונגען. אויפ'ן באַרג סיני האָבן די אידן ניט געשריען 'נאַאַמי', מיר וועלן גלויבן, נאָר 'נעשה' — מיר וועלן טאָן. אונזער רעליגיע אינ'ם טאָג־טעגלאַכן לעבן איז ניט קיי "האַמן", גלויבי, ישראל, נאָר א "שמע", הער אויס, פאָלק.

אין פאַרטאַט פילט אויס דער רמב"ם א כמיט איבערמענשלאַכע אַרבעט. דאָס שרייבן בינדעם נאָר א טייל פון זיין טעטר־קייט. נאָכדעם וואָס זיין ברודער, א סוחר מיט דימענטן, איז אומגעקומען אויפ'ן ים בשעת זיינען א רייזע קיין אינדיע האָט דער רמב"ם געמוזט זאָרגן ניט נאָר פאַר זיין משפּחה נאָר אויך פאַר זיין ברודערס.

צוליב דער דאָזיקער סבה באַזעצט ער זיך אין פאַסטאַט, וואו א איז באַשעפ־טיקט אַלס דאָקטאָר. זיין נוטער נאָמען האָט אים אין א קורצער צייט אַרום געשאַ־פען אַן אינפלוס־פולן פּאָסטן אַלס רופא ביי דער משפּחה פונ'ם גרויסן וויזיר; אינ־גיכן איז ער אויך געוואָרן דעם סולטאַנס פּריוואַט־דאָקטאָר. אין דער זעלבער צייט איז ער דער בכבוד'יקער רב פון דער קה־לה, שפּעטער אָבער האָט ער פאַרלאָזט אַט דעם לעצטן פּאָסטן און איז געוואָרן דער ראש און מנהיג פונ'ם נאָנצן עניפּטיש אידנטום: דער "נגיד", אין א בריוו צו זיין איבערזעצער אין דרום־פראַנקרייך, שמואל איבן תבון (ער ציטירט אָפט די דאָזיקע בריוו) באַשרייבט ער אַליין זיין אַרבעטס טאָג:

(פאַרטזעצונג קומט)

Doctors' Directory דאָקטוירים

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 578	51 250	דר. ס. דזש. בערמאַק, 834 מיין סטריט אפיס שטונדן פון 2—4 און 7—8 DR. J. C. BERMACK
54 107	54 107	דר. דזש. ברענער, 402 סעלקירק עווענוי אפיס שטונדן: 3—5, 7.30—8.30 DR. J. BRENER
26 947	53 422	דר. א. גוטמאַן, 5—304 עווענוי בלאַק 265 פּאָרטעדזש עווענוי אפיס שטונדן: 10—12, 2—6 און ביי אַפּאַינטמענטס DR. A. GUTTMAN
22 717	54 429	דר. ס. דזשאַוויש, 404 באַיר בלדג. שטונדן: 11—12 און 3—6 און ביי אַפּאַינטמענטס DR. SIMON JAUVOISH
26 600	28 153	דר. ה. הערשפילד, 576 מיין סט. קאָר. אַלעקסאַנדער עוו. אפיס שטונדן 11—1, 2—5 און 7—9 DR. H. HERSHFIELD
52 744	51 772	דר. ב. א. וויקטאָר, קאָר. סעלקירק און סאַלטער (איבער דער באַנק) אפיס שטונדן פון 3—5 און 7—8 DR. B. A. VICTOR
	52 376	דר. דזשאַ. ב. מעקטעוויש, שטונדן 2—5 און 7—9 פרויען און קינדער קראַנקהייטן 500 קאַלעדזש עווע. רעז. 504 קאַלעדזש עווע. DR. GEO. B. McTAVISH
53 181	53 181	דר. י. פּערלמאַן, 291 באַראָוס עווע. קאָר. טשאַרלס אפיס שטונדן פון 3—5 און 7—8 DR. I. PEARLMAN
54 866	51 968	דר. ס. קאָבערינסקי, סוויט 2 קראַכּפּ בלאָק (מיין אַן דאָפּערין עווע.) אפיס שטונדן פון 3—5 און 6.30—8 DR. S. KOBRINSKY
24 480	49 763	דר. מעקס ריידי (עקס רעי) 283 פּאָרסדזש, קאָר. סטיס (100 טראַנסטאַ דזשעג. טראַסט בלדג.), לעבן אויסאַנד שטונדן: פון 2—6 אוונט און ביי אַפּאַינטמענטס DR. MAX RADY
53 915	52 614	דר. סעם ראָדין, ראַיאַל בענק בילדינג (מיין אַן סעלקירק) אפיס שטונדן פון 3—4 און 6—8 DR. SAM RODIN
88 916	59 473	דר. א. ל. שובין, אפיס שטונדן 11—12 און 2—6 אפיס: בענק אָף קאָמערס בלדג., מיין און אַלעקסאַנדער רעזידענס: 375 מעקדאַי עווע. DR. A. L. SHUBIN
		אויגן, אויערן, נאַז און האַלז
29 110	51 848	דר. י. ה. בעקמאַן, 613 באַיר בילדינג DR. J. H. BECKMAN
24 465	51 359	דר. ד. מ. דזשענאָף, 830-2 סאַמערסעט בלאָק DR. D. M. GENOFF
		קינדער קראַנקהייטן
88 013	53 320	דר. ה. מעדאָווי, 904 באַיר בלדג. 3—5; 332 מאַניטאָבאַ עווע. 11—12 DR. H. MEDOVY

Dentists Directory דענטיסטען

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
51 560	41 652	דר. י. בן עזרא, ב.א. 962½ מיין סט. קאָר. סעלקירק DR. I. BEN EZRA, B.A.
53 720		דר. מ. א. ברעגמאַן, סוויט 1 סט. דזשאַנס בלאָק., 984 מיין סט. DR. M. A. BREGMAN
52 744	39 829	דר. א. גאַרדנער, 409 סעלקירק עווע., קאָר. סאַלטער. (איבער דער ראַיאַל באַנק) DR. A. GARDNER
56 056		דר. ס. טשערטשיל, סוויט 1, טריק בלאָק, 972 מיין סטריט. DR. S. H. CHURCHILL

היימאַן און העסטרין

באַריסטערס, סאָליסיטערס און א. וו.
216 — מעקאַינטייער בלאָק — 216
טעלעפאָן 21 627
מר. העסטרינס וואוינונג:
306 סט. דזשאַנס עווע., טעל. 53 133

שינבין, מאָראָזניק און ראָבלין

Shinbane, Morosnick & Roblin
Barristers, Solicitors and Notaries
Office: 207-6 Confederation Life Bldg.
457 Main St. Opposite City Hall
טעלעפאָן 21 345—6

טשערניאַק, קאַפּשטיין און ספּיוואַק

Barristers, Solicitors, Etc.
460 מיין סטריט
טעלעפאָן 24 591 און 24 666

א. ע. קאַנטאָר

אַדוואָקאַט און נאָטאַרי
A. E. CANTOR
211 קוירי בילדינג, 233 פּאָרטעדזש עווע.
טעל. 89—225 29 937
רעזידענס:
103 בענערמאַן עווע. טעל. 51 353

ה. שולמאַן

אַדוואָקאַט און נאָטאַרי
געלט צו לייען אויף 6½ פּראָצענט
Schulman & Nitikman
213 קאַנפעדעריישאַן לייף בילדינג
457 מיין סטריט, אַנטאָניו סיטי האַל
טעלעפאָן 88 462

מ. אַוועראַבאַך

באַריסטער, סאָליסיטאָר, נאָטאַרי א.א.וו.
824—8 ראַיאַל בענק בלדג.
טעלעפאָן 86 200
רעז. 435 אַבערדין עווענוי. טעל 53 354

REGINA CARTAGE & STORAGE LIMITED
טעלעפאָן 93 041
דיסטריביוטאָרן פון די באַריסטע
ראָזדייל לאַמפּ און סטאָון קוילן
פאַר היימישן געבראַוך, אויך
ביג האַרן און סאָונדערס קריק
בעלוויו און גרינהיל סטים קוילן
דזשענעראַל קאַרטעדזש, מאָוויינג און סטאָרעדזש

רעדזשינע רעדזשינע

איר זייט וועלקאָמען צו ריידזשיינעס היים ענלאַכן האַטעל

די קיטשענער

אַנגענעם און ריין

אייראָפּייאישער פּלאַן, מעסיקע פּרייזן

פּריוואַטער גאַראַדזש

סעמפּל רום

H. J. LUSH, Mgr.

קוועבעק האָט גרויסן סורפּלוס

קוועבעק, יאַנוו. 9. — דאָס פינאַנציע־לע יאָר פון דער פּראָווינץ קוועבעק וועט זיך עגדיקן מיט א סורפּלוס פון איבער 4 מיליאָן דאָלאַר, ווי עס איז אַנאָנסירט גע־וואָרן פון פּרעמיער טאַשעראַ. אַרום 2½ מיליאָן דאָלאַר דערפון וועט גיין אויף איינצאָלן פּראָווינציעלע חובות.

די איינגאַמע פונ'ם משקה פּאַרקויף איז געווען איבער 8½ מיליאָן דאָלאַר, און פונ'ם גאַזאָלין שטייער — קאַרגע 4 מיל.

נרוזדער מאָרד

העכסט אינטערעסאנטער און שפּאַנענדער ראָמאַן

(פאָרזעצונג)

נאַנאַן האָט א ציטער געטאָן. ווען זי האָט דורכגעלעזן די דאָזיקע שורות. זי האָט דערזעען, דעם נאָמען פון איר גע־ליבטן געאָרג.

— רוף דזשאָן ווילסאָן ! — האָט זי געשריען צו עממאַ'ן.

אין אייניקע מינוטן אַרום איז דזשאָן ווילסאָן אַריינגעקומען אין צימער און האָט זיך געשטעלט פאַר דער שיינער נאַנאַן. לאַנגענדיק אים די צייטונג.

דזשאָן ווילסאָן האָט זי אָנגעקוקט מיט שטוינען.

— לעזט דעם דאָזיקן אויפרוף ! — האָט נאַנאַן ווידערהאָלט, — מען רופט אייך !

דזשאָן ווילסאָן האָט דורכגעלעזן דעם אויפרוף פון אָנפאַנג ביז צום סוף. ער איז געווארן דויס, ווי פייער, זיינע אויגן האָ־בען אָנגעהויבן צו גלינען און ער האָט אויס־געדרוקט.

— דער יונגער גראַף רופט מיך ! איך מוז גיין ! עס האַנדלט זיך וועגן דער ערע פון דער פאַמיליע טשעוויק.

— אַלזאָ ווילט איר גיין אין מיר לאָזן דאָ אַליין ? — האָט נאַנאַן געפרעגט.

—איך מוז עס אָבער טאָן !

דזשאָן ווילסאָן איז געשטאַנען אייניקע מינוט, ווי א פאַרשטיינערטער. ער האָט ניט געוואוסט, וואָס צו ענטפערן. ענדלאַך האָט ער אויסגעשטאַמלט :

— איצט מוז איך גיין אין שלאָס טשעו־וויק, איך וועל אָבער צוריק קומען. איך וועל קומען צו אייך יעדן טאָג.

נאַנאַן האָט געשאָקלט טרויעריק מיט'ן קאָפּ און האָט געזאָגט :

— דאָס איז אוממעגלאַך.

פאַר וואָס מאָרעמואַזעל נאַנאַן ?

— ווייל איך מוז אוועקפאָרן פון דאָ־נען.

— דאָן קאָנט איר דאָך מיטנעמען אויך עממאַ'ן ?

— איך קאָן עס ניט טאָן, ווייל איך פאָר אָן מיין ווילן, מען צווינגט מיך דער־צו.

— אַך, נאַנאַן, וואָס טוט מען אַלזאָ ?

— האָט דזשאָן ווילסאָן אויסגערופן מיט פאַרצווייפלונג אין זיין שמיעמע.

—איך ווייס עס אויך ניט, — האָט נאַ־נאַן געזיפצט.

אייניקע מינוטן האָבן ביידע געשווייגן. זיי האָבן ניט געוואוסט וואָס צו ריידן און וואָס צו טאָן. נאַנאַן מוז אוועקפאָרן. זי קאָן זיך ניט העלפן. דער באַנקיר האָט זי אין די הענט און זי מוז טאָן, וואָס ער הייסט איר. דזשאָן ווילסאָן מוז פאָרן אין שלאָס טשעוויק. מען רופט אים. וואָס זשע וועט אַלזאָ ווערן פון דער אומגליקלאַ־כער עממאַ'ן ?

ענדלאַך האָט זיך נאַנאַן איבערגעלייגט, א נייער געדאַנק איז איר געקומען אין קאָפּ.

— פּלייטס וועט גראַף געאָרג נעמען עממאַ'ן צו זיך ? — האָט זי פּלוצלונג געזאָגט צו זיך אַליין.

ראַן האָט זי זיך געוועגדעט צו דזשאָן ווילסאָן און האָט אים געזאָגט.

— איצט מוז איך גיין אין שלאָס טשעו־וויק. איך האָב נאָך א גוט וואָרט ביי גראַף געאָרג, וואָלט, ער זי געוויס געקומען צו זיך אין שלאָס.

דזשאָן ווילסאָן איז אויפגעשפּרונגען פון פרייד.

— איר האָט רעכט מאָרעמואַזעל נאַ־נאַן ! — האָט ער אויסגערופן, — גראַף געאָרג און גרעפין אַליס וועלן נעמען דאָס קינד צו זיך ! דאָס איז א גוטע אידייע פון אייך, מיס נאַנאַן.

— דאָס איז דער אייניציקער מיטל, — האָט נאַנאַן פאַרטראַכט געזאָגט.

— נו, איצט וועל איך גיין, — האָט ווילסאָן אויסגערופן.

— וואָרט נאָך א ווייַלע. איך האָב נאָך מיט אייך עפּעס צו ריידן, — האָט נאַנאַן געבעטן.

ווילסאָן איז געבליבן שטיין פאַר איר.

— איך האָב שוין געזאָגט, אז איך מוז אוועקפאָרן אין א ווייטן לאַנד, — האָט נאַנאַן לאַנגזאַם געזאָגט. — איך ווייס ניט, ווען איך וועל צוריק קומען. דערפאַר וואָלט איך זייער געוואָלט זען נאָך אמאָל פאַר מיין אוועקפאָרן גראַף געאָרג טשעוויק.

— אַ, איך פאַרשטיי ! — האָט ווילסאָן אויסגערופן, — איר ווילט איך זאָל גיבן צו פאַרשטיין גראַף געאָרג ער זאָל אייך באַזוכן.

— יאָ, ליבער ווילסאָן, זאָגט איר עס מיר צו ?

— געוויס מיס נאַנאַן !

— איך דאַנק אייך, דזשאָן ווילסאָן ! איך וויל אָבער ער זאָל מיך נאָך היינט באַזוכן, ווייל . . .

— ווילט איר דען אַזוי שנעל אָפּרייזן ?

— איך ווייס אַליין ניט. איך האָב אייך שוין געזאָגט, אז מען צווינגט מיר רייזן.

— איך וועל בעטן גראַף געאָרג, ער זאָל נאָך היינט קומען צו אייך.

— איך דאַנק אייך נאָכאַמאָל, — האָט נאַנאַן געזאָגט.

אייניקע מינוט שפּעטער איז דזשאָן ווילסאָן אוועקגעפאָרן אין שלאָס טשע־וויק.

דזשיימס קאַרסטן שטאַרבט

ווי קומט עס, וואָס גראַף געאָרג האָט געזוכט דזשאָן ווילסאָן דורך צייטונגען ? וואָס איז געווען די אורזאַך, וואָס געאָרג האָט געשריבן, אז די ערע פון דער פאַמי־ליע טשעוויק הענגען אָפּ פון דזשאָן ווילי־סאָן.

גראַף געאָרג האָט ניט געטאָן די קלעי־סטע זאַך אָן וויסן און ווילן פון אַדוואָקאַט שאַרפּ. ווען ער האָט אַרויסגעגעבן אַזאַ אויפרוף אין די צייטונגען, האָט עס גע־ווים דער אַדוואָקאַט שאַרפּ געהייסן. ווי קומט עס אָבער, אז דער קלוגער און אַי־בערגעגעבענער אַדוואָקאַט שאַרפּ זאָל הייי־סען געבן אַזאַ מעלדונג אין די צייטונגען ?

אום עס צו דערקלערן, מוזן מיר זיך אומקערן מיט אייניקע צייט צוריק אין שלאָס טשעוויק, און דערציילן וואָס דאָרט איז פאָרגעקומען.

זייט גראַף אַלפרעד איז אוועקגעפאָרן, האָט מען אויפגעהערט צו ריידן פון אים אין שלאָס טשעוויק. ניט געאָרג און ניט אַלעס און ניט קיין אייניער פון די דיינער האָבן אמאָל דערמאָנט זיין נאָמען. געאָר־גען און אַליס'ן האָט עס זייער געקריינט, וואָס זייער אָנקל איז אַזאַ פאַרדאַרבענער און שלעכטער מענש. זיי האָבן אָבער ניט געאָנט העלפן און פלעגן דערפאַר וועגן אים ניט־ריידן.

אין א שיינעם פרימאָרגן, ווען גראַף גע־אַרג מיט זיין שוועסטער זיינען געזעסן ביים פרישטיק, איז אַריינגעקומען א דינער און האָט זיי געמעלדעט, אז דער אַלטער דזשיימס קאַרסטען פילט זיך שלעכט און האָט געשיקט זיי רופן.

גראַף געאָרג מיט זיין שוועסטער האָבן זיך באַלד אויפגעהויבן פון טיש און זיינען געלאָפן צום שטיבעלע, וואו דער אַלטער קאַרסטען האָט געוואוינט. זיי האָבן אים געפונען זיצנדיק אין זיין שטול און זיי האָבן זיך צוגעזעצט לעבן אים. געאָרג האָט גענומען זיין האַנט, זי איז געווען קאַלט ווי אייז, דער טויט האָט אים שוין באַריר.

דער אַלטער האָט געאָטעמט זייער שווער און האָט ניט געענטפערט.

— דערקאַנסטו מיך ניט, דזשיימס ? איך בין געאָרג, דיין געאָרג.

— דו ביזט עס, געאָרג ? — האָט דער אַלטער געפרעגט מיט א שוואַכער שטימע, איך זע דיך ניט, מיינע אַלטע אויגן זעען שוין ניט, דער טויט האָט זיי שוין פאַר־צוינגן מיט זיין שוואַרצן שלייער.

— פאַר וואָס האָט מען ניט געשיקט נאָך א דאָקטער ? — האָט געאָרג אויס־גערופן. — זאָל מען שיקן רופן א דאָקטאָר.

— עס איז אומזיסט, געאָרג, — האָט דער אַלטער מאַן געזאָגט לאַנגזאַם. מיר קאָן שוין קיין דאָקטאָר ניט העלפן. איך מוז שטאַרבן, עס איז שוין צייט.

— וואָס רעדט איר ? — האָט געאָרג אויסגערופן מיט טרערן אין די אויגן, איר קאָנט נאָך לעבן ! איר קאָנט נאָך גע־זונט ווערן.

גרעפין אַליס איז געזעסן פון דער אַנ־דערער זייט פון קאַרסטענס שטול און האָט געוויינט שטילערהייט.

— ווייַנט ניט קינדער, — האָט דער אַלטער געבעטן, — יעדער מענש מוז שטאַרבן, איך וויל איצט שטאַרבן, ווייל איך ווייס, אז איך וועל אויף זיינער וועלט קאָנען קומען צו אייער פאָטער און אים זאָגן, אז די ערע פון זיין פאַמיליע און זיין גוטער נאָמען זיינען געראַטעט. דער מאַן וועלכער האָט געוואָלט מאַכן דעם נאָמען טשעוויק צו שאַנדע און צו שפּאָט אין מער ניטאָ אין ענגלאַנד און ווען ער זאָל זאָגאַר צוריקקומען, וועט ער שוין מער ניט טראָגן דעם נאָמען טשעוויק.

דער אַלטער שטאַרבנדער מאַן האָט גע־רעדט זייער לאַנגזאַם. עס איז געווען דייט־לאַך, אז די דאָס ריידן ווערט אים מיט יעדער מינוט אַלץ שווערער און שווערער. ער האָט נעמען זיך אָפּרוען אייניקע מינוט און אַטעמען.

— גראַף געאָרג זיינען מיר אַליין ?— האָט דער שטאַרבענדער פּלוצלונג גע־פרעגט. — הערט אונז קיינער ניט ?

— מיר זיינען אַליין, — האָט געאָרג גענענטפערט, — נאָר איך און אַליס געפי־נען זיך איצט אין צימער.

אַליס איז אויך דאָ ? — האָט דער אַל־טער געפרעגט.

— יאָ. — האָט געאָרג געענטפערט.

— דאָן נאָנען אַליין, ווייל איך האָב עפּעס אין אונז לאָזן אַליין, ווייל איך האָב עפּעס

— ווען איר זאָלט וועלן זאָגן פאַר עמ־מאַ א גוט וואָרט ביי גראַף געאָרג, וואָלט, ער זי געוויס געקומען צו זיך אין שלאָס.

דזשאָן ווילסאָן איז אויפגעשפּרונגען פון פרייד.

— איר האָט רעכט מאָרעמואַזעל נאַ־נאַן ! — האָט ער אויסגערופן, — גראַף געאָרג און גרעפין אַליס וועלן נעמען דאָס קינד צו זיך ! דאָס איז א גוטע אידייע פון אייך, מיס נאַנאַן.

— דאָס איז דער אייניציקער מיטל, — האָט נאַנאַן פאַרטראַכט געזאָגט.

— נו, איצט וועל איך גיין, — האָט ווילסאָן אויסגערופן.

— וואָרט נאָך א ווייַלע. איך האָב נאָך מיט אייך עפּעס צו ריידן, — האָט נאַנאַן געבעטן.

ווילסאָן איז געבליבן שטיין פאַר איר.

— איך האָב שוין געזאָגט, אז איך מוז אוועקפאָרן אין א ווייטן לאַנד, — האָט נאַנאַן לאַנגזאַם געזאָגט. — איך ווייס ניט, ווען איך וועל צוריק קומען. דערפאַר וואָלט איך זייער געוואָלט זען נאָך אמאָל פאַר מיין אוועקפאָרן גראַף געאָרג טשעוויק.

— אַ, איך פאַרשטיי ! — האָט ווילסאָן אויסגערופן, — איר ווילט איך זאָל גיבן צו פאַרשטיין גראַף געאָרג ער זאָל אייך באַזוכן.

— יאָ, ליבער ווילסאָן, זאָגט איר עס מיר צו ?

— געוויס מיס נאַנאַן !

— איך דאַנק אייך, דזשאָן ווילסאָן ! איך וויל אָבער ער זאָל מיך נאָך היינט באַזוכן, ווייל . . .

— ווילט איר דען אַזוי שנעל אָפּרייזן ?

— איך ווייס אַליין ניט. איך האָב אייך שוין געזאָגט, אז מען צווינגט מיר רייזן.

— איך וועל בעטן גראַף געאָרג, ער זאָל נאָך היינט קומען צו אייך.

— איך דאַנק אייך נאָכאַמאָל, — האָט נאַנאַן געזאָגט.

אייניקע מינוט שפּעטער איז דזשאָן ווילסאָן אוועקגעפאָרן אין שלאָס טשע־וויק.

דזשיימס קאַרסטן שטאַרבט

ווי קומט עס, וואָס גראַף געאָרג האָט געזוכט דזשאָן ווילסאָן דורך צייטונגען ? וואָס איז געווען די אורזאַך, וואָס געאָרג האָט געשריבן, אז די ערע פון דער פאַמי־ליע טשעוויק הענגען אָפּ פון דזשאָן ווילי־סאָן.

גראַף געאָרג האָט ניט געטאָן די קלעי־סטע זאַך אָן וויסן און ווילן פון אַדוואָקאַט שאַרפּ. ווען ער האָט אַרויסגעגעבן אַזאַ אויפרוף אין די צייטונגען, האָט עס געוו־ווים דער אַדוואָקאַט שאַרפּ געהייסן. ווי קומט עס אָבער, אז דער קלוגער און אַי־בערגעגעבענער אַדוואָקאַט שאַרפּ זאָל הייי־סען געבן אַזאַ מעלדונג אין די צייטונגען ?

אום עס צו דערקלערן, מוזן מיר זיך אומקערן מיט אייניקע צייט צוריק אין שלאָס טשעוויק, און דערציילן וואָס דאָרט איז פאָרגעקומען.

זייט גראַף אַלפרעד איז אוועקגעפאָרן, האָט מען אויפגעהערט צו ריידן פון אים אין שלאָס טשעוויק. ניט געאָרג און ניט אַלעס און ניט קיין אייניער פון די דיינער האָבן אמאָל דערמאָנט זיין נאָמען. געאָר־גען און אַליס'ן האָט עס זייער געקריינט, וואָס זייער אָנקל איז אַזאַ פאַרדאַרבענער און שלעכטער מענש. זיי האָבן אָבער ניט געאָנט העלפן און פלעגן דערפאַר וועגן אים ניט־ריידן.

אין א שיינעם פרימאָרגן, ווען גראַף גע־אַרג מיט זיין שוועסטער זיינען געזעסן

א נאַנץ לעבן האָט זי געקליבן א סענט צו א סענט

פון מאַקס סאַרדער

ניט לאַנג צוריק האָט אין ניו־יאָרק פאַסירט א מאָרדער פאַל, וואָס האָט פונדעסטוועגן, גאַנץ ווייניק פאַראינטע־רעסירט די אַרומיקע מענשן, און גאַנץ ווייניק האָבן זיך אויף דעם אַרומגע־קוקט.

מעגלאַך אז דאָס איז געווען דערפאַר, וואָס ניו־יאָרק איז אַזאַ ריזיק - גרויסע זשטאָט, און וואָס עס איז דאָרט אַזאַ געוויינלאַכע זאַך א זעלבסטמאָרד, אָדער א פאַרזוך צו נעמען זיך דאָס לעבן.

די פרוי, מיני זילאַנד, אין עלטער פון 65 יאָר, איז אַליינע פון יענע פרויען, וועלכע האָט געמאַכט א פאַרזוך צו נעמען זיך דאָס לעבן. זי האָט זיך גע־וואָרפן אונטער די רעדער פון אַן אַנקו־מענדיקער סאַבוועי טריין, אָבער עס האָט פאַסירט א גליק צו איר אומגליק! דער מאָטאָרמאַן האָט אין צייט באַוויזן צו פאַרהאַלטן די טריין און די פרוי איז נאָר לייכט צעקראַצט געווארן אויף די הענט און אויפן פּנים. זי איז אָבער געווען אַזוי שרעקלאַך דערגערוירט, אז זי האָט געמוזט געבראַכט ווערן אין א האָספּיטאַל.

אין האָספּיטאַל האָט מען די פרוי גע־האַלטן א פאָר וואָכן צייט, ביז זי איז אינגאַנצן געזונט געווארן און זי איז געווען אין א לאַנג אַליין צו פאַרלאָזן דעם האָספּיטאַל. אָבער דאַמאָלסט האָט זי נאָך געהאַט א טרייעל אויף זיך. זי האָט זיך געדאַרפט פאַרענטפערן אין קאָרט, פאַרוואָס זי האָט געוואָלט רויבן א לעבן, וואָס נאָט אַליין האָט איר גע־געבן.

און די אַלטע, צעבראָכענע פרוי האָט דערציילט א מאַרנע און ריירדיקע געשיכ־טע.

זי איז אַן אַלמנה, זיין לאַנגע, לאַנ־גע יאָרן. זי געדיינקט שוין אַליין ניט ווי לאַנג צוריק דאָס איז געווען, ווען זי האָט געהאַט א מאַן. דער מאַן אירער איז געשטאָרבן אין זיינע אינגסטע יאָרן פון א שווערער קראַנקהייט, און זי איז געבליבן אַליין, מיט א קליין קינד אויף די הענט. זי האָט זיך געמוזט צו־פּאַסן צו די אומשטענדן און זי האָט אָנ־געהויבן צו זוכן פּרנסה פאַר זיך. זי האָט געטאָן וואָס זי האָט געקאָנט. זי האָט געאַרבעט ביי וואָס עס האָט זיך גע־מאַכט. זי האָט געדינט אין פרעמדע הייזער. זי האָט געוואַשן פרעמדע פאַר־לאַנגעס. זי האָט זיך גענייאַנטשעט מיט פרעמדע קינדער און זי פלעגט אַרבעטן אין פרעמדע קיכן. עס פאַרשטייט זיך, אַז פון דעם אַלעמען האָט זי קיין גרויס פאַרמענן ניט געקאָנט אָפּשפּאָרן, און קיין רייך לעבן האָט זי זיך ניט געקאָנט פאַרגינען. זי האָט געוואוינט מיט איר קינד, א מיידעלע, אין צוויי קליינע צי־מערן, ערגעץ אויף א "טאָפּ פלאָר", און זי האָט געזוכט צופרידנצושטעלן זיך מיט דעם וואָס זי האָט געקאָנט קריגן פאַר זיך און פאַר איר קינד.

אין די ערשטע יאָרן, כל זמן די כחות זיינען געווען יונג און שטאַרק, האָט זי זיך ווייניק פאַרטראַכט פאַר די עלטערע יאָרן, פאַר דער צייט ווען זי וועט זיין שוואַך צו אַרבעטן, אָבער שפּעטער־צו, ווען זי האָט באַמערקט אירע ערשטע גרויע האָר און די ערשטע קנייטשן אויף איר פּנים, האָט זי זי אָנגעהויבן טראַכ־טן, אז עס איז צייט צו זאָרגן פאַר דער עלטער, און זי האָט באַצייטנס אָנ־געהויבן קלייבן א סענט צו א סענט און אַוועקלייגן דאָס פאַר א שווארצן, פאַר א רעגנדיקן טאָג. אין דער צייט איז די טאָכטער אין די טאָכטער אונטערגעוואַק־סען, זי האָט אָנגעהויבן צו פאַרדינען און די מוטער האָט געקאָנט אָפּרייסן עטלאַכע סענט יעדע וואָך און עס אַוועק־לייגן פאַר די עלטערע יאָרן.

און מאָרגע ווי דאָס זאָל ניט קליי־נען, די אַלטע, פרוי האָט באַוויזן אָנצור־קלייבן, אין פאַרלויף פון העכער דרייסיק יאָר, נאָענט צו צוויי טויזנט דאָלאַר. דאָס איז געווען אין אירע אויגן ווי א ריזיקער פאַרמענן, וואָס דאַרף זי אויפהאַלטן און באַשיצן אויף דער עלטער אין פאַל פון קראַנקהייט.

און נאָך מאָרגער איז דאָס, וואָס די דאָזיקע אַלטע און פּשוט'ע פרוי האָט די נאַנצע צייט דאָס געלט געקליבן ביי זיך אין הויז, ניט געטראָגן ערגעץ וואו אין א באַנק. זי האָט קיינעם איר געלט ניט אָנפאַרטרויט. אַזוי האָט זי עס גע־קליבן, א דאָלאַר צו א דאָלאַר, א קוואַ־ַדער צו א קוואַדער, און עס באַהאַלטן אין א לייוועטענעם זעקל צעקאָפּנס, אין איר בעט.

האָט פאַסירט איין מאָל, אז די פרוי האָט זיך פאַרגעסן איבערצוציילן איר קאַפּיטאַל, און זי האָט זיך אַליין דער־שראָקן פאַר אַזאַ פאַרמעגן — צוויי טויזנט דאָלאַר ! און פון דאַמאָלסט אָן האָט זי אויפגעהערט צו שלאָפן ביינאַכט. זי איז געווארן אומרואיק און באַזאָרגט, טאָמער וועט מען זי באַ'גנב''ענען, טאָ־מער וועט מען זי באַראָבעווען. און ענ־לאַך, נאָך לאַנגן טראַכטן און קלערן, נאָך נעכט פון ניט שלאָפן און פון אומ־רואיקייט, האָט זי באַשלאָסן דאָס געלט אוועקצוטראָגן אין באַנק.

און אין א שיינעם פרימאָרגן האָט זי גענומען דאָס זעקעלע מיט געלט און זי איז אוועק מיט דעם אין באַנק. אָבער שטעלט זיך פאָר דער פרויס'ס צעמישט־קייט און פאַרלאָרנקייט, אז זי האָט, קו־מענדיק אין באַנק, זיך געכאַפּט אז זי האָט ניט דאָס געלט.

דאָס זעקל מיט געלט איז פאַרשוואונ־דען ! דאָס פאַרמעגן וואָס זי האָט, יאָ־ערן לאַנג, געקליבן א סענט צו א סענט, איז אויף א נעהיימניספולן אופן פאַר־שוואונדן געווארן.

צי האָט מען דאָס געלט ביי איר גע־גנב'עט אויפ'ן וועג, אָדער צי האָט זי דאָס פאַרלאָרן — דאָס האָט די אַלטע פרוי ניט געקאָנט אויסגעפינען.

און אַזוי פאַרצווייפלט איז זי געווען פון דעם, אז איר ערשטער אימפּולס איז געווען, צו וואַרפן זיך אונטער די רעדער פון א באַן.

זי האָט עס געטאָן, אָבער צום גליק איז זי געראַטעוועט געווארן אין צייט.

NEW PALACE THEATRE

היינט, מאָרגן און מיטוואָך

טשאַרלס (באַר) ראַדזשערס, אין

"העדס אפּ"

אויך קאָמעדיע, פּיטשורעסק

BIJOU

א רעטעניש פון פאַרוויילונג

"דיקסיאַנאַ" (פּ. נ.)

מיט בייב דעניעלס

מאָטינע 12 ביז 7, דערוואַקסענע 25ס.

אָוונטן, 35ס. קינדער, 15 ס.

אין פעלעס טעאַטער

היינט ווערט געשפּילט א גרויסע ליבעס דראַמע, וואָס האָט אויפגעשטורעמט די וועלט, "טויט־שלאַג", איז דער נאָמען פון דער בילד מיט קלאַדעט קאָלבערט און פרעדריק מאַרטש, אין די הויפּט ראָלן. צו־זאַמען מיט אַן ערשט קלאַסיקן קעסט.

עס ווערט אויך געוויזן א דורכ־אויס ריידנדיקע קאָמעדיע, נייעס אַן פּי־טשורעסק. זעט און הערט עס אין פעלעס טעאַטער.

—(::)—

אַנג־אורהאַ

(שלוס פון זייט 1)

ווערן און געהאַלטן ווערן אין צוים. זיי קאָנען עס באַרויבט ווערן פון זייער קהלי־שער איניציאַטיוו.

די צעשטערנדיקע כחות וועלן פאַר־בלייבן אַלעמאָל פריי. עס איז ניטאָ קיין אוטאָריטעט וואָס זאָל זיי קאָנען צוימען, אויסער א פּאָליציאַישער, וואָס מיר האָבן ניט.

מער וועגן דעם ענין — מאָרגן.

מיט דיר צו רייזן, געאַרג.

אַליס האָט זיך אויפגעהויבן און האָט געפרעגט דעם ברודער מיט די אויגן וואָס זי זאָל טאָן.

— טו אים צוליב אַליס, — האָט גע־אַרג איר געזאָגט שטילערהייט, — דו זעסט דאָך, אז ער שטאַרבט.

אַליס האָט זיך אָנגעבויגן צום אַלטן, האָט אים א קוש געגעבן אין דער האַנט, דער שטאַרבנדיקער מאַן האָט עס דער־פילט און האָט געזאָגט :

— זיי געזונט, גוטע אַליס, דו וועסט גליקלאַך זיין, אָבער איך וועל עס שוין ניט זעען. זיי געזונט, גוטע אַליס.

מיט טרערן אין די אויגן איז אַליס אַרויסגעגאַנגען פון צימער.

(ווייטערעס קומט)

א נאַנץ לעבן האָט זי געקליבן א סענט צו א סענט

פון מאַקס סאַרדער

יאָרן, פאַר דער צייט ווען זי וועט זיין שוואַך צו אַרבעטן, אָבער שפּעטער־צו, ווען זי האָט באַמערקט אירע ערשטע גרויע האָר און די ערשטע קנייטשן אויף איר פּנים, האָט זי זי אָנגעהויבן טראַכ־טן, אז עס איז צייט צו זאָרגן פאַר דער עלטער, און זי האָט באַצייטנס אָנ־געהויבן קלייבן א סענט צו א סענט און אַוועקלייגן דאָס פאַר א שווארצן, פאַר א רעגנדיקן טאָג. אין דער צייט איז די טאָכטער אין די טאָכטער אונטערגעוואַק־סען, זי האָט אָנגעהויבן צו פאַרדינען און די מוטער האָט געקאָנט אָפּרייסן עטלאַכע סענט יעדע וואָך און עס אַוועק־לייגן פאַר די עלטערע יאָרן.

און מאָרגע ווי דאָס זאָל ניט קליי־נען, די אַלטע, פרוי האָט באַוויזן אָנצור־קלייבן, אין פאַרלויף פון העכער דרייסיק יאָר, נאָענט צו צוויי טויזנט דאָלאַר. דאָס איז געווען אין אירע אויגן ווי א ריזיקער פאַרמעגן, וואָס דאַרף זי אויפהאַלטן און באַשיצן אויף דער עלטער אין פאַל פון קראַנקהייט.

און נאָך מאָרגער איז דאָס, וואָס די דאָזיקע אַלטע און פּשוט'ע פרוי האָט די נאַנצע צייט דאָס געלט געקליבן ביי זיך אין הויז, ניט געטראָגן ערגעץ וואו אין א באַנק. זי האָט קיינעם איר געלט ניט אָנפאַרטרויט. אַזוי האָט זי עס גע־קליבן, א דאָלאַר צו א דאָלאַר, א קוואַ־ַדער צו א קוואַדער, און עס באַהאַלטן אין א לייוועטענעם זעקל צעקאָפּנס, אין איר בעט.

האָט פאַסירט איין מאָל, אז די פרוי האָט זיך פאַרגעסן איבערצוציילן איר קאַפּיטאַל, און זי האָט זיך אַליין דער־שראָקן פאַר אַזאַ פאַרמעגן — צוויי טויזנט דאָלאַר ! און פון דאַמאָלסט אָן האָט זי אויפגעהערט צו שלאָפן ביינאַכט. זי איז געווארן אומרואיק און באַזאָרגט, טאָמער וועט מען זי באַ'גנב''ענען, טאָ־מער וועט מען זי באַראָבעווען. און ענ־לאַך, נאָך לאַנגן טראַכטן און קלערן, נאָך נעכט פון ניט שלאָפן און פון אומ־רואיקייט, האָט זי באַשלאָסן דאָס געלט אוועקצוטראָגן אין באַנק.

און אין א שיינעם פרימאָרגן האָט זי גענומען דאָס זעקעלע מיט געלט און זי איז אוועק מיט דעם אין באַנק. אָבער שטעלט זיך פאָר דער פרויס'ס צעמישט־קייט און פאַרלאָרנקייט, אז זי האָט, קו־מענדיק אין באַנק, זיך געכאַפּט אז זי האָט ניט דאָס געלט.

דאָס זעקל מיט געלט איז פאַרשוואונ־דען ! דאָס פאַרמעגן וואָס זי האָט, יאָ־ערן לאַנג, געקליבן א סענט צו א סענט, איז אויף א געהיימניספולן אופן פאַר־שוואונדן געווארן.

צי האָט מען דאָס געלט ביי איר גע־גנב'עט אויפ'ן וועג, אָדער צי האָט זי דאָס פאַרלאָרן — דאָס האָט די אַלטע פרוי ניט געקאָנט אויסגעפינען.

און אַזוי פאַרצווייפלט איז זי געווען פון דעם, אז איר ערשטער אימפּולס איז געווען, צו וואַרפן זיך אונטער די רעדער פון א באַן.

זי האָט עס געטאָן, אָבער צום גליק איז זי געראַטעוועט געווארן אין צייט.

אַט איז א מיטל ווי אַזוי צו שפּאָרן !

באַנוצט זיך מיט די קופּאָנען און שפּאָרט געלט. אָנגענומען פון די דריי־ווערס אָדער אין וועלכן עס איז פון אונזערע ברענטשעס.

פאַרגעסט ניט—די גוטע אַרבעט ווערט פאַר קיין פאַל ניט פאַרמינערט. אין וואָס אייערע קליידער נויטיקן זיך . . . זיי באַקומען עס אין דער פולער מאָס. קיין אַנדער דריי קלינער קאָן זיך ניט פאַרגלייכן צו אונזער אַרבעט. חוץ דעם וואָס זיי רעכענען צוויי מאָל אַזוי פיל. דערפאַר זאָגן מיר: "ש י ק ט ע ס צו פּ ע ר ט ' ס".

טעלעפאָן 37 266

PERTH DYE WORKS LTD.

482-4-6 PORTAGE AVENUE

סייל פּאַסטערס

נעמאַכט

אין 24 שעה

שיין און צוציענד

ביי

"דאָס אידישע וואָרט"

מיר האָבן אַן אויסוואָל פון הונדערטער קאָטס פון די לעצטע צייכענונגען צו באַצירן די פּאָסטערס

מיר טוען די גאַנצע אַרבעט

שיקט אונז בלויז אַריין די פרייזן פון די אַרטיקלען וועלכע איר ווילט אַרויס־שטעלן אויפן סייל — און מיר טוען שוין פאַר אייך דאָס איבעריקע

שרייבט אין וועלכער שפּראַך איר ווילט צו

THE ISRAELITE PRESS LIMITED

165 Selkirk Ave. Phones: 52 213 - 55 409

Classified Section קלאַסיפייד סעקשען

ספּעציעלע פּרייזן פאַר אַרוועטרייזינג אין דער קלאַסיפיצירטער אָפּטיילונג

איין מאָל, 5 ס. פאַר "אַנייט לייז"		פאַר 3 מאָנאַטן,	$2.15 "
פאַר א וואָך, 20 ס.	"	פאַר 6 מאָנאַטן,	$4.00 "
פאַר א מאָנאַט, 75 ס.	"	פאַר 1 יאָר,	$7.50 "

:: פּערזענלאַכעס ::

PERSONAL

PROF. SCOTT 88 106

290 פּאָרטעדוש עוו. איבער לייסנאַוס מעאַטער נייסטע בעסטע פּאַפּס טראַנס און וואַלץ סטעפּס קלאַסן און סטריקטלי פּריוואַטע לעסאָנס. פולער קורס פון לעסאָנס $5.00.

ראַבערט גרעי סקול פון פיזישער קולטור

114 באַלמאָראַל פּלייס

R.B. ORMISTON

פּלאָריסט

צוויי סטאָרס צו אייער באַדינונג

96 Osborne St., Phone 42 386

340 Portage Ave., Phone 24 791

בקומען טעלעגראַפירט איבעראַל

לייף אינשורענס

בעסער צו האָבן א פּאָליסי און ניט דאַרפן עס, אידער דאַרפן דאָס און ניט האָבן.

P. A. TEMPLETON

807 Electric Railway Chambers

Phone 89 688

טייפּרייטערס

באַנקראָט סייל, רעמינגטאָן, אַנדערוואוד, וואָרדסטאָק און א. וו.

T. A. WEIR

Ph 28 800 247 Notre Dame Ph. 24 783

LIGHTFOOT'S TALLY HO'S

פאַר שלינטן פּאַרטיס

Phone 86 067 Evenings 23 258

מיטוואָך, יאַנוואַר

שפּאַציר און פאַרוויי

פאַראיין פון פּרץ־שול, (

שוועסטער אַוו. ביי וו

אין ציון זאָל, פּראַנראַס,

מ. אוועראַבאַך און תלמ

און לאַנינסקי ביי פאַרו

שול, 8 אָוונט, אין שול.

פאַראָמאָס. פון פּרויען

נ. מ., אין פריידהייט טע

לערער טוזמאַן וועגן

גיע ביי פאַראָמאָס. פון פו

8 אָוונט, אין פאַלקס־ש

פּרץ־שול עלטערן פא

9 אָוו., אין שול, באַריי

טיי צו גונסטן פון ס

קאַנדידאַטור פאַר קלינ

ניגן, ביי מרס. י. פּערלס

שבת, יאַנוואַר 17

טאַנץ פון יונגע הבו

אין ציון זאָל, גוטער אר

זונטאָג, יאַנוואַר 8

טעג־טאָג פון פּאַנע

פאַר חלוצות אין אַרץ־י

אַלגעמ. פאַראָמאָס. פון

סיסטערהוד, 8 נ. מ., אין

ה. שטיינבערג — פאַו

פּאַיסקער, 8.30 אָוונט,

דר. שובין ביי שוו

מוטער־פאַראיין פון ת"ח

ת"ח.

שוועסטער אָוונט פון

היב. סיק, אין 136 סעלס

פּרץ־שול עלטערן פאַו

9 אָוו., אין שול. באַריי

מיטוואָך, יאַנוואַר

שפּאַציר און פאַרוויי

פאַראיין פון פּרץ־שול, (

שוועסטער אָוו. ביי וו

אין ציון זאָל, פּראַנראַס,

מ. אוועראַבאַך און תלמ

און לאַנינסקי ביי פאַרו

שול, 8 אָוונט, אין שול.

פאַראָמאָס. פון פּרויען

נ. מ., אין פריידהייט טע

לערער טוזמאַן וועגן

גיע ביי פאַראָמאָס. פון פו

8 אָוונט, אין פאַלקס־ש

פּרץ־שול עלטערן פא

9 אָוו., אין שול, באַריי

טיי צו גונסטן פון ס

קאַנדידאַטור פאַר קלינ

ניגן, ביי מרס. י. פּערלס

שבת, יאַנוואַר 17

טאַנץ פון יונגע הבו

אין ציון זאָל, גוטער אר

זונטאָג, יאַנוואַר 8

טעג־טאָג פון פּאַנע

פאַר חלוצות אין אַרץ־י

אַלגעמ. פאַראָמאָס. פון

סיסטערהוד, 8 נ. מ., אין

ה. שטיינבערג — פאַו

פּאַיסקער, 8.30 אָוונט,

דר. שובין ביי שוו

מוטער־פאַראיין פון ת"ח

ת"ח.

שוועסטער אָוונט פון

היב. סיק, אין 136 סעלס

פּרץ־שול עלטערן פאַו

9 אָוו., אין שול. באַריי

מיטוואָך, יאַנוואַר

שפּאַציר און פאַרוויי

פאַראיין פון פּרץ־שול, (

שוועסטער אָוו. ביי וו

אין ציון זאָל, פּראַנראַס,

מ. אוועראַבאַך און תלמ

און לאַנינסקי ביי פאַרו

שול, 8 אָוונט, אין שול.

פאַראָמאָס. פון פּרויען

נ. מ., אין פריידהייט טע

לערער טוזמאַן וועגן

גיע ביי פאַראָמאָס. פון פו

8 אָוונט, אין פאַלקס־ש

פּרץ־שול עלטערן פא

9 אָוו., אין שול, באַריי

טיי צו גונסטן פון ס

קאַנדידאַטור פאַר קלינ

ניגן, ביי מרס. י. פּערלס

שבת, יאַנוואַר 17

טאַנץ פון יונגע הבו

אין ציון זאָל, גוטער אר

זונטאָג, יאַנוואַר 8

טעג־טאָג פון פּאַ